

univerzitná knižnica
v bratislave

ISSN 1210–2016

BULLETIN UNIVERZITNEJ KNIŽNICE V BRATISLAVE

2/2015

V čísle:

- Úvod/Editoriál
- Udalosti a informácie z podujatí doma a v zahraničí
- Realizované projekty v UKB
- Z našich aktuálnych vydaní
- Erasmus v UKB
- Personálie

O B S A H

ÚVOD / EDITORIÁL

Na úvod a zároveň na záver 4

UDALOSTI A INFORMÁCIE Z PODUJATÍ DOMA A V ZAHRANIČÍ

Slávnostné uvedenie novej generálnej riaditeľky UKB do funkcie 5

Slovenské bezpečnostné fórum 2015

PhDr. Antónia Jasemová 7

**Druhé knihovnícke brieždenie, alebo o tom ako sme opäť
barcampovali po knihovnícky**

Mgr. Tomáš Fiala 10

Vzácná októbrová návšteva: Generálny tajomník OSN

Pan Ki-mun navštívil Univerzitnú knižnicu v Bratislave 13

**Konferencia Knihovny súčasnosti 2015
s víziou otvorenej knižnice**

Mgr. Anna Starinská 17

**Elektronické a zvukové knihy v knižniciach
– celoslovenský odborný seminár s medzinárodnou účasťou**

PhDr. Dana Oravcová 28

Ako sa žilo v mestách v minulosti?

Mgr. Katarína Pekařová, PhD. 33

Konferencia MEMORY 2015

PhDr. Dana Oravcová 37

Dejiny knižnej kultúry Slovenska

– 19. storočie v zrkadle písomných prameňov

Mgr. Angela Škovierová, PhD. 41

Šľachta stredného Slovenska a jej vplyv na kultúrny rozvoj regiónu

Mgr. Zita Perleczká 44

Rok Ľudovíta Štúra v Univerzitnej knižnici v Bratislave <i>Mgr. Bronislava Svobodová – Lívia Kurucová, PhD.</i>	46
Vedecká konferencia CSTI 2015 <i>Mgr. Petra Slaninová</i>	53
Škola základ života... História školstva v archívnych dokumentoch <i>Mgr. Bronislava Svobodová</i>	59
REALIZOVANÉ PROJEKTY V UKB <hr/>	
Centrálny dátový archív – história a súčasnosť <i>Mgr. Bibiana Žigová, Mgr. Lucia Kelemenová</i>	62
Z NAŠICH AKTUÁLNYCH VYDANÍ <hr/>	
Fragmenty z kultúrnej histórie v kalendároch <i>Mgr. Katarína Pekařová, PhD.</i>	67
ERASMUS V UKB <hr/>	
Malá Praha a „uhorská secesia“ <i>Mgr. Barbara Chmielewska, Mgr. Anna Wolodko</i>	68
PERSONÁLIE <hr/>	
Jubilantka Kollárová <i>Mgr. Kamila Fircáková</i>	73
Knihovnícka sieň slávy – Ing. Alojz Androvič, PhD. <i>Mgr. Henrieta Gábrišová</i>	87
Knižnica ako služba – PhDr. Dagmar Kleinová <i>PhDr. Dana Oravcová</i>	89
Ing. Milan Rakús <i>Mgr. Bibiana Žigová, Ing. Alena Špániková</i>	94

NA ÚVOD A ZÁROVEŇ NA ZÁVER

Vážené čitateľky a čitatelia,

držíte v rukách druhé číslo časopisu Bulletin Univerzitnej knižnice v Bratislave uzatvárajúce rok 2015. Je tentoraz naozaj bohaté na témy a články a zachytáva najmä významné udalosti, ktoré sa u nás v knižnici v roku 2015 udiali. Z toho máme v redakcii veľkú radosť, o ktorú sa chcem s Vami podeliť.

Za všetky príspevky, ktorých sa nazbieralo za pol roka prekvapivo veľa, Vám v mene redakčnej rady veľmi pekne ďakujem. Zároveň sa chcem poďakovať za Vašu priazeň, za ochotu spolupracovať a prispieť svojim dielom k propagácii knihovníckych podujatí, konferencií, seminárov a predovšetkým našej inštitúcie. Bulletin (predtým Aktuality z knižničnej a informačnej vedy) mapuje slovenské knihovníctvo už takmer štvrtstoročie. Distribuuje sa bezplatne a je prístupný aj na webovej stránke knižnice vrátane archívu – je vďaka tomu široko prístupný celej knihovníckej obci na Slovensku.

Po troch rokoch „s Bulletinom“ môžem povedať, že nie je ľahké udržať si nadšenie písať, nie je ľahké získať príspevky zvnútra, vymámiť ich od kolegov a kolegýň bez nároku na odmenu, alebo sa pokúsiť získať aj príspevky zvonku, ako to je aj v tomto čísle, kedy sa nám podarilo získať príspevok kolegýň z Univerzitnej knižnice vo Varšave, v ktorom sa podelili o svoje zážitky z týždenného pobytu u nás v UKB. Nie je ľahké dať Bulletinu „tvár“, „dušu“ a zároveň zozbierať pútavý obsah. Napriek tomu, alebo práve preto, je táto práca pre mňa stále výzvou.

V roku 2016 Bulletin vstúpi do 19. ročníka a na prahu svojej „dospelosti“ prejde niektorými zmenami. Držím mu palce a teším sa na to, či a kam sa posunie, čo všetko sa na ňom a v ňom zmení. Veľa však záleží aj na Vás, ktorí prispievate. Dúfam, že naďalej môžeme rátať s Vašou priazňou, ktorú si veľmi cením a prajem Bulletinu úspešný štart do nového roka a Vám milí kolegovia v mene redakcie časopisu želám rovnako šťastný a úspešný rok 2016!

Henrieta Gáabrišová

SLÁVNOSTNÉ UVEDENIE NOVEJ GENERÁLNEJ RIADITEĽKY UKB DO FUNKCIE

Minister kultúry SR Marek Maďarič dňa 1. októbra 2015 za prítomnosti poverenej generálnej riaditeľky Sekcie kultúrneho dedičstva Ministerstva kultúry SR Ing. Ivety Kodoňovej a vedúcich pracovníkov UKB na základe výberového konania slávnostne uviedol do funkcie novú generálnu riaditeľku Univerzitnej knižnice v Bratislave Ing. Silviu Stasselovú.

Minister kultúry SR Marek Maďarič počas slávnostného uvedenia generálnej riaditeľky Ing. Silvie Stasselovej do funkcie

Predchádzajúce pracovné pôsobenie Ing. Silvie Stasselovej bolo od roku 1990 v Knižnici a informačnom centre Stavebnej fakulty STU a od roku 1992 na pozícii vedúcej KIC Stavebnej fakulty STU, kde sa zaslúžila o komplexnú modernizáciu priestorov a služieb knižnice v roku 2003, odkedy sa radí medzi najkrajšie akademické knižnice na Slovensku. Je dlhoročnou predsedníčkou Spolku slovenských knihovníkov a knižníc (SSKK). V rámci svojho pôsobenia v orgánoch IFLA (od roku 2007 do súčasnosti) zastávala dve volebné obdobia funkciu tajomníčky Sekcie IFLA MLAS so statusom *IFLA Officer* ako prvý reprezentant v histórii slovenského knihovníctva. Zároveň od roku 2012 pôsobí ako členka Rady vlády Slovenskej republiky pre kultúru (v sekcii kultúrne dedičstvo). Pravidelne sa zúčastňuje a prednáša na odborných podujatiach na Slovensku a v za-

hraničí, niektoré aktívne spoluorganizuje. Od roku 2006 je koordinátorkou podujatí na podporu čítania detí a mládeže Noc s Andersenom na Slovensku.

Po ukončení slávnostnej časti ceremoniálu minister kultúry SR a poverená generálna riaditeľka Sekcie kultúrneho dedičstva viedli v priateľskej atmosfére neformálny pracovný dialóg s prítomnými vedúcimi pracovníkmi Univerzitetnej knižnice v Bratislave.

Nová generálna riaditeľka UKB bude v zmysle prezentovanej stratégie rozvoja knižnice, na základe ktorej dostala dôveru členov výberovej komisie na výberovom konaní, spolu s kolektívom pracovníkom UKB v najbližšom období realizovať:

- revitalizáciu UKB ako modernej vedeckej knižnice,
- modernizáciu UKB ako aktívneho centra kultúry,
- zvýšenie atraktivity UKB ako významnej súčasti cestovného ruchu.

Univerzitná knižnica v Bratislave bola vždy intelektuálnou značkou, ktorá zastáva významné miesto v slovenskej kultúre a vzdelanosti. V roku 2019 oslávi svoje 100-ročné jubileum a veríme, že ho oslávi vo svojej najlepšej kondícii, aby mohla naďalej kvalitne slúžiť svojim používateľom.

Slávnostný príhovor Ing. Silvie Stasselovej po uvedení do funkcie generálnej riaditeľky Univerzitetnej knižnice v Bratislave je v elektronickej forme dostupný na webovej stránke knižnice.

Zdroj: Podľa tlačovej správy zverejnenej na stránke MK SR
pripravila redakcia

SLOVENSKÉ BEZPEČNOSTNÉ FÓRUM 2015

5. októbra 2015 sa na pôde Univerzitetnej knižnice v Bratislave uskutočnil 9. ročník konferencie Slovenské bezpečnostné fórum o aktuálnych otázkach zahraničnej a bezpečnostnej politiky SR.

Účastníci SBF na nádvorí Univerzitetnej knižnice v Bratislave

Naša knižnica privítala 182 hostí, z toho 43 zástupcov diplomatického zboru z 37 krajín sveta. Okrem členských krajín EÚ a NATO boli medzi nimi aj veľvyslanci Švajčiarska, Indonézie, Indie, Brazílie, Peru a Guatemaly.

Podujatie tradične organizuje Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Univerzitná knižnica v Bratislave/Depozitná knižnica NATO a Euroatlantické centrum.

Generálna riaditeľka UKB Ing. Silvia Stasselová vo svojom príhovore zdôraznila bohatú tradíciu našej knižnice v podpore vzdelávania a odborného výskumu na Slovensku. UKB patrí k spoluorganizátorom SBF

od jeho vzniku v roku 2007, keďže jej špecializované pracovisko, Depozitná knižnica NATO, buduje a sprístupňuje fond publikácií so zameraním na medzinárodné vzťahy, obranu a bezpečnosť.

Štátny tajomník MZVaEZ SR Igor Slobodník v úvodnom vystúpení konštatoval, že vzhľadom na zásadné zmeny v bezpečnostnom prostredí Európy, bude SR venovať zvýšenú pozornosť novým bezpečnostným výzvam, najmä energetickej bezpečnosti, účasti na mierových operáciách OSN, hybridnej vojne, otázke masovej migrácie, ako aj prijatiu novej bezpečnostnej stratégie SR.

Diskusiu prvého panela „**Nová bezpečnostná stratégia pre Európu**“ moderoval Marian Majer z Central European Policy Institute a účasť v nej prijal **Vladimír Bilčík** zo SFPA, **Daniel Dom** z Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a **Jozef Bátora** z Katedry politológie FiFUK v Bratislave. Panelisti zdôraznili potrebu aktívne diskutovať o novej bezpečnostnej stratégii pre Európu a väčšiu pozornosť venovať otázkam terorizmu a masovej migrácie do Európy. EÚ by mala efektívnejšie využívať diplomatické riešenia konfliktov a zohrávať významnejšiu úlohu na medzinárodnej politickej scéne. Hybridná vojna, kybernetické útoky a spoločenská subverzia by sa mali považovať za priority.

Téme „**NATO od Walesu k Varšave**“ sa venoval druhý panel s moderátorom Mariom Nicolinim zo Slovenskej atlantickej komisie. Panelistami boli veľvyslanec **Tomáš Valášek** zo Stálej delegácie SR pri NATO v Bruseli, genmjr. **Pavol Macko**, zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR a **Robert Ondrejcsák**, riaditeľ CENAA. Veľvyslanec Valášek priblížil aktualizáciu obranných plánov NATO a prehodnotenie štruktúry umiestnenia síl Aliancie. Dialóg s Ruskom odporučil obnoviť na základe jasnej pozície a ísť cestou zabezpečenia východnej hranice Aliancie. V diskusii zaznelo, aby NATO venovalo väčšiu pozornosť vývoju situácie v Líbyi a Sýrii. Hostia z auditória diskutovali o prijatých opatreniach OS SR na zvýšenie ich efektívnosti a spôsobilostí, ako aj o plánoch na rozširovanie Aliancie.

Tretí panel „**Ukrajinská kríza a my**“ moderoval Mirek Tóda, reportér Denníka N. Na diskusii sa zúčastnil Jaroslav Naď, bezpečnostný analytik CEPI; Ludmila Verbitská, predsedníčka Ukrajinsko-slovenskej iniciatívy; novinár Radovan Bránik a Juraj Beskid z Akadémie OS SR gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši. Panelisti kriticky diskutovali o dohodách Minsk II a možnostiach riešenia konfliktu. V diskusii zaznelo, že Slovensko je vo fáze hybridnej a informačnej vojny a musí sa brániť, preto by bolo vhodné zefektívniť komunikačnú stratégiu Ministerstva obrany SR.

So záverečným komentárom aktuálnej bezpečnostnej problematiky vystúpil profesor Igor Kosír z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Paralelne s rokovaním na Barokovom nádvorí prebiehali okružle stoly v Lisztovom pavilóne. Na tejto diskusii sa zúčastnilo cca 40 odborníkov, ktorí sa venovali trom aktuálnym témam – Islamský štát, Imigrácia – problém alebo príležitosť a Bezpečnostná stratégia SR.

Konferenciu doplnilo niekoľko sprievodných podujatí. Výstava fotografií mapovala desaťročné pôsobenie Depozitnej knižnice NATO v Univerzitnej knižnici v Bratislave. Pre zástupcov mimovládnych organizácií sa v Prednáškovej sále po ukončení konferencie uskutočnilo Fórum proti propagande.

Výstava kníh z fondu Depozitnej knižnice NATO ponúkla účastníkom konferencie výber najnovších titulov zameraných na aktuálne témy medzinárodných vzťahov a bezpečnosti.

Konferencia Slovenské bezpečnostné fórum 2015 bola najväčším podujatím, ktoré sa v tomto roku uskutočnilo na pôde UKB. Tri panelové diskusie, ako aj rokovania okruhlych stolov sa venovali aktuálnym témam súčasného medzinárodno-politického diania a zúčastnili sa na nich poprední slovenskí experti i zahraniční diplomati. UKB využila túto vzácnu príležitosť na upevnenie a rozšírenie pracovných partnerstiev, ako aj na prezentáciu svojich odborných pracovísk a služieb, ktoré poskytujú.

PhDr. Antónia Jasemová

DRUHÉ KNIHOVNÍCKE BRIEŽDENIE, ALEBO O TOM AKO SME OPĀT BARCAMPOVALI PO KNIHOVNÍCKY

Vo štvrtok prvého októbra sme opäť barcampovali v bratislavskej Univerzitnej knižnici. 2. Knihovnícky barcamp tak prekročil hranicu eventových jednoaktoviek a vstúpil do poľa odborných networkingových akcií, ktoré sú zakotvené v našich kalendároch, srdciach a myšliach. Knihovnícky barcamp pripravujeme ako skupina dobrovoľníkov približne pol roka vopred, naše stretnutia sú plné nápadov, kreativity, zábavy,

ale i práce a niekedy dlhých výmen názorov. Počas príprav akcie sa snažíme riadiť mottom „Knihovnícky barcamp je tu pre každého a každý môže byť súčasťou Knihovníckeho barcampu“. Podujatie je určené pre každého, kto má chuť prezentovať svoje nápady, kreatívne vízie a je ochotný počas barcampu aktívne komunikovať s ostatnými. Cieľová skupina nie je jasne definovaná profesiou a vzdelaním. Podujatie má za cieľ vytvoriť priestor pre kreatívnych ľudí, ktorých spája prostredie knižníc, kníh, informácií a knižnej kultúry. Keďže barcampy nebývajú tematicky príliš úzko zamerané, môže si každý nájsť niečo, čo ho inšpiruje. Je to neoceniteľná možnosť stretnúť zaujímavých ľudí, nadviazať nové kontakty a vytvoriť tak potenciál pre nové projekty a pracovné skupiny. Účastníci do barcampu investujú len svoj čas, pretože účasť je pre všetkých zadarmo.

S pocitom lovca informácií sme rozhodili naše rybárske siete po prednáškovej sále a čakali sme, koľko účastníkov ulovíme. Program bol koncipovaný bez ústrednej témy inovatívnymi prednáškami samotných

Účasť na druhom ročníku bola vysoká...

účastníkov a inšpirujúcimi workshopmi, tak aby si každý účastník našiel problematiku, v ktorej sa vidí. Farebné žiarovky, ktoré mali niektorí účastníci v prednáškovej sále nad hlavami, symbolizovali nápad, kreativitu a dynamiku knihovníckej profesie. 2. Knihovnícky barcamp sme otvorili informáciou o realizovaných aktivitách organizačného tímu barcampu za uplynulý rok, v máji sme realizovali v KC Dunaj informačné stretnutie zo študijných stáží mladých knihovníkov v Indii. V júni sme usporiadali Knihovnícky pingpongový turnaj so spoločenskými hrami v CVTI SR a počas roka sme viackrát organizačne zaštitili neformálne sieťové stretnutia mladých knihovníkov. Jednou z našich ďalších aktivít bolo adoptovanie si kačice mandarínskej z bratislavskej ZOO, ktorej účastníci barcampu hlasovaním vybrali meno Jelka. Celý program 2. Knihovníckeho barcampu bol cielene dotovaný dlhšími polhodinovými prestávkami v modrej študovni s dostatočným priestorom na networking v kombinácii s niečím na rozptýlenie chuťových pohárikov, (informačným) nasýtením a zábavnými miniaktivitami.

Na barcampe odznelo sedem prednášok a prebehli štyri workshopy, bolo nás 133 účastníkov, podujatie sme formálne zakončili kvízom

Workshop Lighting Beetle

„Ranganathan rulez“ a všetci účastníci, ktorí odpovedali správne na otázky získali vecné darčeky a poukazy na účasť na odborných knihovníckych konferenciách Digitálna knižnica a INFORUM. Neformálne sme pokračovali networkingovými aktivitami v neďalekom KONTAKT-e, ktorý sa nachádza na Ventúrskej ulici, bavili sme sa do záverečnej a niektorí aj po nej.

Chcete vedieť viac o 2. Knihovníckom barcampe? Navštívte náš web

Workshop Lighting Beetle ☺

<http://knihovnickybarcamp.sk/> a dozviete sa kto prezentoval svoje nápady, projekty, vízie a „best practise“, či už prostredníctvom prednášok, alebo workshopov. Nezapudnite si pozrieť fotky a video a sledujte nás na Facebooku. Budeme sa na vás tešiť na 3. Knihovníckom barcampe.

Mgr. Tomáš Fiala

VZÁCNA OKTÓBROVÁ NÁVŠTEVA: GENERÁLNY TAJOMNÍK OSN PAN KI-MUN NAVŠTÍVIL UNIVERZITNÚ KNIŽNICU V BRATISLAVE

V pondelok 19. októbra t. r. navštívil Univerzitnú knižnicu v Bratislave generálny tajomník OSN Pan Ki-mun spoločne s manželkou. V sprievode podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslava Lajčáka a ďalších významných hostí si pozrel vzácne exponáty z unikátnej Bašagičovej zbierky islamských rukopisov, ktorá je zapísaná na zozname Pamäť sveta UNESCO.

Generálny tajomník OSN Pan Ki-mun v sprievode ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslava Lajčáka a generálnej riaditeľky UKB Silvie Stasselovej

Delegáciu generálneho tajomníka OSN privítala na pôde najstaršej vedeckej knižnice na Slovensku jej nová generálna riaditeľka Silvia Stasselová. Vo svojom úvodnom príhovore zdôraznila bohatú, takmer storočnú tradíciu Univerzitnej knižnice v Bratislave a jej významnú rolu v podpore

vedy, vzdelávania a kultúry. Krátko predstavila aj historické priestory knižnice, kde v rokoch 1802 – 1848 zasadal uhorský snem, ktorý tu v revolučnom roku 1848 prijal zákon o zrušení poddanstva. V tomto období tu ako vtedajší poslanec verejne vystupoval aj Ľudovít Štúr, ktorého 200. výročie narodenia si v týchto dňoch pripomíname.

Univerzitná knižnica v Bratislave pred desiatimi rokmi prešla zásadnou rekonštrukciou a dnes je moderným knižničným a multifunkčným kultúrnym centrom. Vo svojich fondoch sprístupňuje takmer 3 milióny dokumentov a vlastní vzácne vydania kníh z celého sveta, z ktorých najstaršie siahajú do 12. storočia.

Spolupráca medzi Univerzitnou knižnicou v Bratislave a Organizáciou spojených národov má dlhú tradíciu. Už v októbri 1947 sa na návrh československej vlády stala Univerzitná knižnica v Bratislave depozitnou knižnicou OSN a v roku 1957 bol podpísaný oficiálny dokument o založení depozitnej knižnice UNESCO. Stredisko UNESCO, ktoré pôsobí v Univerzitetnej knižnici v Bratislave, je jediným informačným a dokumentačným strediskom Organizácie spojených národov pre vedu, kultúru a vzdelávanie v Slovenskej republike.

Stredisko UNESCO je zároveň sekretariátom Slovenského výboru pre program Pamäť sveta UNESCO. Na zozname Pamäť sveta UNESCO je od roku 2000 zapísaná aj zbierka arabských, tureckých a perzských rukopisov, ktorú získala Univerzitná knižnica v Bratislave do svojich fondov v roku 1924 kúpou od známeho bosnianskeho literáta, vedca a zberateľa Safveta bega Bašagića, tzv. Bašagičova zbierka.

Safvet beg Bašagić pochádzal z kultúrne vyspelého moslimského prostredia Bosny, mal však úzke vzťahy s miestnym slovanským obyvateľstvom. Narodil sa v roku 1870 v rodine s literárnymi tradíciami. Absolvoval štúdium orientálnych jazykov, pôsobil ako profesor na gymnáziu v Sarajeve, neskôr na univerzite v Záhrebe, bol básnikom, prekladateľom, literárnym vedcom a historikom. V rokoch 1910 až 1918

sa aktívne zapojil do politického života v Bosne. Neskôr pôsobil v Krajin-
skom múzeu v Sarajeve, zomrel v roku 1934. Výsledkom jeho celoživot-
ného zberateľského úsilia bola jeho osobná knižnica, v ktorej
najvzácnejšia bola zbierka arabských, tureckých a perzských rukopisov.
Na sklonku života sa rozhodol svoju zbierku predať Univerzitetnej knižnici
v Bratislave so želaním, aby sa jeho hodnotná zbierka uchovala pre bu-
dúce generácie.

Bašagićova zbierka¹ dnes obsahuje 598 rukopisov v 284 zväzkoch,
z toho 393 arabských, 114 tureckých a 88 perzských titulov. Celá zbierka
je zreštaurovaná a v rokoch 2007 – 2011 bola v celom rozsahu zdigitali-
zovaná. Fond zbierky obsahuje predovšetkým diela z oblasti nábožen-
ských vied, ale aj filozofie, metafyziky, logiky a psychológie. Z ostatných
vedných disciplín je zastúpená astronómia, matematika, politika, réto-
rika a ďalšie. Krásna literatúra je zastúpená umeleckou poéziou a prózou,
ale aj dielami ľudovej tvorivosti. Rukopisy zbierky obsahujú pôvodné,
vlastnoručne napísané diela autorov – autografy, ale aj odpisy vyhotovené
profesionálnymi pisármi. Okrem bežných prác obsahuje zbierka aj veľa
unikátov. Rukopisy tejto zbierky dokumentujú vývin islamskej civilizácie
od jej vzniku v starovekej Arábii do konca 19. storočia. Význam Bašagi-
ćovej zbierky vzrástol najmä po požiari Národnej knižnice v Sarajeve
v auguste 1992, keď boli zničené mnohé písomné pamiatky islamskej
knižnej kultúry.

O Bašagićovu zbierku je veľký záujem zo strany bádateľov a vzdelan-
cov z celého sveta. Univerzitná knižnica zbierku prezentovala vo viace-
rých metropolách sveta, napr. v rokoch 2008 až 2009 v Ríme a v Tehe-
ráne, v roku 2010 v sídle UNESCO v Paríži, vo Viedni, v Ankare, v Sarajeve
a v Soule, v roku 2011 v Kuvajte a v roku 2013 v Bagdade.

Generálna riaditeľka Univerzitetnej knižnice v Bratislave spolu s Klárou
Mészárosovou², vedúcou Kabinetu rukopisov, starých a vzácných tlačí
predstavila hosťom výber 15 najvzácnejších exponátov zbierky, medzi
nimi najstarší rukopis zbierky, odpis kódexu z 12. storočia – etické dielo

Rághiba al-Isbahániho, Ahmediho veršovaný epos – Knihu Alexandrovu zo 14. storočia a unikátny rukopis encyklopedického diela „*Marifetname* – *Knihá vedy*“ od Ibrahima Hakkiho.

PhDr. Mészárosová pri výklade k ukážkam zo zbierky islamských rukopisov pod ochranou UKB pre generálneho tajomníka OSN Pan Ki-Muna

Generálny tajomník OSN sa počas prehliadky najviac zaujímal o historické mapy vo vystavovaných rukopisoch a zaujímal ho tiež spôsob uchovávanía vzácných rukopisov. Ocenil profesionálny prístup Univerzitnej knižnice v Bratislave pri ochrane vzácných dokumentov, najmä jej odborného pracoviska Kabinetu rukopisov, starých a vzácných tlačí Univerzitnej knižnice v Bratislave, kde sú vytvorené špeciálne podmienky pre uloženie rukopisov, ich bezpečnú ochranu, vrátane špeciálne upravených klimatických podmienok.

Poznámky

- [1] Viac sa možno k téme zbierky vzácných rukopisov v zbierke Univerzitnej knižnice dočítať na: <http://www.ulib.sk/sk/stredisko-unesco/pamat-sveta/program-pamat-sveta/basagicova-zbierka/>

- [2] Viacero významných textov a prednášok PhDr. Mészárosovej na tému Bašagičovej zbierky bolo publikovaných v archívnych číslach Bulletinu UKB, ale aj v iných periodikách a zborníkoch, ako napr.:

Zbierka orientálnych rukopisov a tlačí zo Sarajeva vo fondoch Univerzitnej knižnice v Bratislave. Knižnice a informácie. – Roč. 27, č. 6 (1995), s. 263 – 268.

Osudy jednej sarajevskej knižnice: UK Bratislava vlastní unikátnu zbierku islamských pamiatok. Slovenská republika. – Roč. 2, č. 110 (13. 5. 1995), s. 5.

Islamské rukopisy a tlače vo fondoch Univerzitnej knižnice v Bratislave. Aktuality: informácie z knižničnej a informačnej vedy. – Roč. [4], č. 2 (2002), s. 58 – 60.

Digitalizovaná bibliografia rukopisov Bašagičovej knižnice. Aktuality: informácie z knižničnej a informačnej vedy. – Roč. [6], č. 1(2004), s. 46 – 50.

Knihy Safveta Bega Bašagića vo fondoch Univerzitnej knižnice v Bratislave. In: Studia bibliographica Posoniensia I/2006. Bratislava : UKB, 2006. S. 95 - 107.

...heart in the hands... Exhibition of Islamic manuscripts and prints from the Safvet beg Bašagic Collection in the holdings of the University Library in Bratislava. (Katalóg výstavy). Bratislava : UKB 2008, 20 s.

Islamské rukopisy a tlače v Univerzitnej knižnici v Bratislave: scenár dokumentárneho filmu. Réžia Milan Homolka. Bratislava, 2010.

Ocenenie za ochranu a prezentáciu knižnice Safveta bega Bašagića. Bulletin Univerzitnej knižnice v Bratislave. – Roč. [18], č. 2 (2011), s. 11 – 14.

Zdroj: Tlačová správa UKB, pripravila generálna riaditeľka UKB Ing. Silvia Stasselová; archívne zdroje (registratúrne stredisko UKB a príručný archív oddelenia metodiky) a PhDr. Mészárosová, Kabinet starých a vzácných tlačí.

KONFERENCIA KNIHOVNY SOUČASNOSTI 2015 S VÍZIOU OTVORENEJ KNIŽNICE

Konferencia Knihovny súčasnosti je najvýznamnejším a najnavštevovanejším knihovníckym podujatím v susednom Česku. Podujatie každoročne organizujú knihovníci a informační pracovníci v rámci Združenia knižníc ČR SDRUK. Charakterizuje ho vysoká účasť informačných špecialistov a knihovníkov z Českej republiky, Slovenska, ako aj spoluúčasť

zaujímavých hostí z iných krajín. Vyznačuje sa predovšetkým programom s bohatým repertoárom odborných aktuálnych knižničných tém, mapovaním projektov, predkladaním najnovších riešených úloh, objavovaním nových výziev a vízií v českom knižničnom prostredí (s výhľadmi do diania v zahraničí a perspektívami do budúca knihovedy a knižníctva).

Tohtoročný program už 23. ročníka konferencie Knižovny súčasnosti 2015 sa niesol v duchu otvorenej knižnice, čo predznačil obsah úvodných príspevkov popredných knižničných osobností z Dánska Knuda Schulza a Jakoba Heide Petersena.

Knud Schulz, riaditeľ Hlavnej knižnice (sieť verejných knižníc) v Aarhuse predstavil víziu revolučnej knižnice budúcnosti, ktorá by mala byť interaktívnym a inšpiratívnym priestorom pre komunitný život, podporujúcim tak celoživotné vzdelávanie širokej verejnosti. Zároveň demonštroval dostavbu novej budovy knižnice Dokk1 ako zrealizovaný projekt s jasnými zámermi a smerovaním k vízii komunitnej knižnice budúcnosti.

Pozoruhodnými faktami, ktoré potvrdili skutočnú životaschopnosť Hlavnej knižnice v Aarhuse, boli napr. počty výpožičiek, návštevnosť webstránok, ročne usporiadaných podujatí, zapojenie sa do projektov, výstavba novej budovy a mnohé iné. V roku 2012 sa v knižnici zrealizovalo 4 332 708 výpožičiek a navštívilo ju 2 272 374 návštevníkov, (počet obyvateľov mesta cca 320 000). Webová stránka knižnice (www.aakb.dk) zaznamenala v uvedenom roku 1 883 290 návštev, 547 706 návštevníkov a 9 922 863 navštívených stránok. Knižnica ročne usporiada viac ako 600 podujatí a 317 výstav. Aarhuská sieť knižníc sa zapája aj do viacerých projektov v oblasti inovácií, ako napr. Open Data Aarhus, eMusik.dk, Ting – projekt predstavujúci „an open eco-system for digital [cultural] innovation collaboration and shared results“ (<https://goo.gl/L7NVON>). Od júna tohto roku majú používatelia k dispozícii aj priestory novej ústrednej budovy knižnice Dokk 1 vystavanej ako súčasť verejného urbánneho priestoru. Fascinujúci priebeh a výsledok projektu je aj s detailným popisom zaznamenaný na stránke (<http://goo.gl/vCAYdZ>).

Dokk 1 má byť priestranstvom určeným na získavanie nových zážitkov, vyvíjanie aktivít a zároveň akousi „oázou pokoja“ ideálnou na „rozjímanie“. V budove sú možnosti využitia najmodernejších médií, kaviarne, reštaurácie, projektové miestnosti, haly, študovne, jazykové zóny, detské ihrisko a i. (<https://goo.gl/g4nlTr>).

Nová budova knižnice Dokk 1 sa, podľa Schulza, „usiluje zhmotniť“ už spomínanú predstavu flexibilného a dynamického útočiska pre každého. Byť otvoreným vzdelávacím prostredím pri hľadaní poznania, inšpirácie a osobného rozvoja v komunite.

Kým Knud Schulz vníma knižnicu budúcnosti ako multifunkčné centrum prispôbené záujmom širokej verejnosti, Jakob Petersen, riaditeľ knižnice v Kodani, sa v stratégiách do budúcnosti knižníc opiera o tradičnejšiu koncepciu ponímania knižnice s rolou poskytovateľa služieb, požičovne kníh a propagátora čítania, pričom vychádza zo sentencií Davida Lankesa. „Lankesova knižnica“ je základňou pre komunitu a zaznamenáva vývoj z miesta, kde sú vedomosti prístupné na miesto, kde budú vedomosti vznikať. Knižnice by mali byť z tohto hľadiska neustálym obohatením života občanov a mali by im umožňovať naplno využiť vlastný potenciál prostredníctvom učenia a v neposlednom rade poskytovať kultúrnu skúsenosť. Petersen v príspevku *Nové knižničné služby a nové knižničné roly* hľadá a nachádza odpovede na otázky *Ako môžu knižnice súčasnosti odpovedať na nové požiadavky a vývoj a čo to bude znamenať pre poslanie knižníc a ich špecifické služby?* (<http://goo.gl/W0iyrQ>).

V ďalších dňoch konferencie odznelo množstvo príspevkov, prezentovaných súbežne v sekciách Ľudia, Infobox, Služby v akcii a Kreatívne knižnice.

Ľudia

V rámci prvej sekcie účastníci odprezentovali témy týkajúce sa samotnej knihovníckej profesie: vzdelávanie knihovníkov v Česku v nadväznosti na riadenie pracovných tímov a jednotlivcov v knižniciach.

S príspevkami vystúpili české knihovnícke osobnosti Zlata Houšková, Radka Římanová, Libuše Foberová, Božena Děcká a i. Z jednotlivých prezentácií nemožno opomenúť príspevok Libuše Foberové *Mýty a skutečnost v řízení knihoven*, (<http://goo.gl/uml0Bs>), ktorý spočíval v predstretí výsledkov analýz dát ankety „Moderní manažerské metody“. Cieľom bolo predstaviť vnímanie riadenia a vedenia knižníc – vedúcimi knižníc a knihovníkmi.

Rovnako konštruktívny príspevok v oblasti vzdelávania knihovníkov si pripravili Božena Děcká a Bohumila Sedláková pod názvom *Absolvent oboru knihovnictví – knihovník 2.0* s úmyslom objasniť novú koncepciu stredoškolského odboru Knihovníctva v Brne. Koncepcia je vytvorená v súlade s požiadavkami na pracovné pozície v knižniciach podľa katalógu prác vo verejných službách a správe. Študenti odboru Informačné služby sú tak počas celého štúdia systematicky vedení k tomu, aby boli v praxi kreatívni.

Radka Římanová z Ústavu informačných štúdií a knihovníctva ÚISK sa venovala otázkam stretu praxe a teórie počas štúdia knihovníctva v príspevku *Škola při práci, práce při škole*. Prezentovala výsledky výskumu študentov ÚISK Karlovej univerzity pre rok 2014/15 v súvislosti s prepojením teórie získavanej v priebehu štúdia a praxe nadobudnutej v práci. Výskum potvrdil väčšinu stanovených hypotéz, napr. že väčšina študentov ÚISK, bez ohľadu na formu a stupeň štúdia pracuje a tiež, že existuje úzka väzba medzi praxou a výučbou, pretože študenti pracujú v odborovo orientovaných alebo príbuzných inštitúciách, kde uplatňujú aj teoretické poznatky nadobúdané štúdiom. Takto možno úsporne konštatovať, že „fámy“ o veľmi malom prepojení medzi výučbou v škole a praxou sú v tomto prípade naozaj len fámy. Viac o téme a otázkach výskumu na adrese <http://goo.gl/prNr7r>.

Infobox

Sekcia *Infobox* sa dotkla problematiky knižničného webu – predstav „ideálneho knižničného webu“ z pohľadu používateľov, prístupov

k ochrane kultúrneho dedičstva zástupcov Národnej knihovny a Moravskej zemské knihovny (uchovávanie bohemikálnych konzervačných zbierok, záchrany zvukového dedičstva), problematiky google aplikácií v službách knižnice a i.

S prvou z prednášok sekcie, *Po čom čitatelia túžia. Aké sú ich očakávania od knižničného webu*, vystúpil Tomáš Bartl, odborník v oblasti designu služieb. Predstavil svoj výskum, zrealizovaný na žiadosť centrálného portálu knižnic knihovna.cz, v podobe 33 rozhovorov s tromi skupinami používateľov. Výsledky prieskumu pretavil do 11 „túžob čitateľov“ v súvislosti s predstavou o tvorbe ideálneho knižničného webu. Z výskumu vyplynulo, že čitatelia túžia po inšpirácii („sympatické prostredie,“ praktické, ale nápadité, aby ich navadilo k ďalšej akcii), doporúčení („webkurátor“ zníži riziko nesprávnej voľby), intuitívnom vyhľadávaní, jednoduchom prihlasovaní, možnostiach výberu z kontextu, samotnom získavaní a sledovaní (čitateľský webdenník), po väčšom počte položiek na stránke a jednoduchom filtrovaní (základné údaje ako rok vydania, vydavateľ...). Predstavy používateľov resp. zameranie sa na reálne potreby a túžby používateľa má byť pre knižnicu východiskom pri tvorbe akejkoľvek webovej služby. Viac o téme na stránkach <http://goo.gl/7xxmej>.

Jiří Polišenský, Radek Nepraš a Tomáš Foltýn, riaditeľ odboru správy fondov v Národnej knihovne uviedli problematiku uchovávanie bohemikálnych konzervačných zbierok a poukázali na význam, tvorbu a funkcie novej databázovej aplikácie Virtuální depozitní knihovna, vytvorenej k rovnomenému projektu Virtuální depozitní knihovna. (Poslaním projektu má byť minimalizovanie škôd na knižnom dedičstve a zvýšenie efektivity dopĺňovania konzervačných zbierok vytvorením uceleného funkčného systému.).

Trvalé uchovanie dokumentov je podľa Polišenského riešiteľný problém, ale riešenie závisí od rôznych okolností. To čo negatívne ovplyvňuje trvalé uchovanie knižných dokumentov, napr. klimatické podmienky, vhodná

starostlivosť a pod., sú už známe závažné faktory, ale je tu aj faktor nekonzistencie spracovania dokumentov, ktorý sa podceňuje. Ak dôjde k porovnávaniu výskytu unikátnych exemplárov vo všetkých konzervačných knižniciach nesúcich zodpovednosť (Národní knihovna, Moravská zemská knihovna, Vedecká knihovna v Olomouci), musia byť dokumenty korektne spracované, pri čom je situácia vo väčšine prípadov týchto konzervačných zbierok presne opačná. Zameraním sa na riešenia problémov nekompletnosti zbierok v dôsledku strát a likvidácie dát (v prípadoch, keď konzervačné fondy nemajú kapacity na ich spracovanie), bol vytvorený softwarový nástroj – databázová aplikácia Virtuální depozitní knihovna s úložiskom. Zmyslom aplikácie je kontrola počtu exemplárov v celom systéme konzervačných knižníc – unikátnych dochovaných exemplárov, exemplárov chýbajúcich vo vybraných zbierkach. Väčšina operácií prebieha filtrovaním dát v databázach. Ide teda o súbor postupov ako sa vyvarovať stratám dôležitých dokumentov a ako zefektívniť celkový proces doplňovania (v prípade, ak sa dokument z jedného fondu vyradí, doplní sa do iného fondu, kde je potrebný). Nástroj Virtuální depozitní knihovna ponúka mnohé výhodné funkcie, ktorých využívanie môže do budúca pomôcť zachrániť mnohé tituly dôležité pre budovanie kultúrnej pamäte krajiny. Viac o projekte Virtuální depozitní knihovna na stránkach Národní knihovny (<https://goo.gl/SkbbxL>) alebo v prezentácii z príspevku (súčasťou sú aj praktické ukážky a návody práce s aplikáciou, demonštrované Radkom Neprašom <http://goo.gl/qX0p4I>).

Pokračovaním v problematike uchovávaní kultúrneho dedičstva predložili Filip Šír a Iva Horová, z Moravské zemské knihovny, príspevok o Virtuálnej národnej fonotéke *Zachraňme naše zvukové dedičství aneb co můžeme nabídnout* (<http://goo.gl/rxHlyE>). Filip Šír, zodpovedný za vznik portálu Virtuální národní fonotéka a iniciátor obnovenia aktivít v spojitosti s národnou fonotékou a koncepčnými riešeniami ochrany a sprístupňovania zvukových dokumentov v ČR, upozornili na situáciu v Česku a konkrétne problémy sprístupňovania zvukových dokumentov

napr. aj v porovnaní so Slovenskom. Spoločne s Ivou Horovou využili štatistické údaje z výskumov a upozornili na širšie aspekty ochrany tohto kultúrneho dedičstva v nadväznosti na situáciu v zahraničí (<https://goo.gl/IgKzXU>).

Ďalší zo zástupcov Moravskej zemskej knihovny MZK Petr Žabička, vedúci odboru vývoja, výskumu, inovácií a digitalizácie si pripravil prehľad zaužívaných google aplikácií v MZK *Google aplikácie v službách knihovny* (<http://goo.gl/f8LLDz>). MZK využíva balík aplikácií pre firmu s doménou *mzk.cz*, najmä kalendár a google disk. Kalendár slúži knižnici ako základný plánovací nástroj, umožňuje nastavenia prístupových oprávnení, prizvanie iných účastníkov, prepojenie s Doodle, tvorbu jednoúčelových kalendárov (podujatia v knižnici a otváracia doba...), ktoré je možné zverejniť pripojením externých kalendárov. Google Disk, považovaný za najužitočnejšiu aplikáciu v MZK je zdieľaným diskom a kancelárskym balíkom zároveň, čo v praxi znamená možnosti synchronizovať súbory medzi počítačmi a servermi Googlu a vytvárať alebo upravovať dokumenty online aj offline. Využívané sú nástroje: dokumenty, prezentácie, tabuľky, nákresy, formuláre, mapy a i. Veľkou výhodou je spolupráca v reálnom čase, napr. pri úprave dokumentu je vidieť kto aké úpravy v danom momente prevádza, aký komentár pridáva, text sa vtedy používateľovi zobrazuje „v režime opráv.“ Okrem Kalendára a Google Disku používa MZK aj aplikácie Google + (podľa Žabičku už túto aplikáciu „válcuje facebook“), Google sites pre tvorbu, zdieľanie a publikovanie stránok, Google books, Hangouts, užitočná najmä pri komunikácii zo vzdialeného prístupu a v neposlednom rade šikovný nástroj Google Analytics na zbieranie štatistických údajov, napr. o počte zobrazení stránky, priemernej dobe strávenej na stránke, percento odchodov a pod. Google aplikácie pomáhajú organizovať, plánovať, prepájať, zdieľať, vytvárať, upravovať, spolupracovať, prezentovať a propagovať. Predstavujú široký tvorivý priestor práve pre knižnicu, čo potvrdzujú aj skúsenosti s ich využitím v Moravskej zemskej knihovne z pohľadu Petra Žabičku.

Služby v akcii

Príspevky v sekcii *Služby v akcii* orientované na oboznámenie sa s konkrétnymi úspešnými a už v praxi overenými príkladmi netradičných služieb v knižnici. Jednotlivými príspevkami tvoriví knihovníci, riadiaci pracovníci obecných a mestských knižníc v ČR predstavili zaujímavé nápady, ktorými sa im podarilo osloviť verejnosť (a tak posilniť rolu knižnice v danej obci alebo meste).

V rámci bloku odzneli témy ako *Kniha do vlaku* Ilony Salajkovej z Mestskej knižnice v Mikulove (<http://goo.gl/b0H1wL>), Biblioterapie Marcely Kořínkovej z Kroměřížskej knižnice (<http://goo.gl/8h2KWi>). Zaujali aj príspevky *Lékotéka, muzikoterapie, arteterapie* knihovničiek Martiny Bartákovéj, Evy Vojtíškovéj a Soni Štoudkovéj z knižnice Jiřího Mahena v Brně. Knižnica Jiřího Mahena, na podnet projektu *Ruku v ruce*, spustila v roku 2013 službu *Lékotéka* (<http://goo.gl/NDrzQu>). Lékotéka Knižnice Jiřího Mahena nesie poslanie „Podpora a vzdelanie pre všetkých“, napomáha rozvoju motorických a komunikačných schopností, vytváraniu pozitívneho vzťahu ku knižniciam a čítaniu. Zaisťuje hračky a didaktické pomôcky deťom so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. V súčasnosti Knižnica Jiřího Mahena s lékotékou, už v počte sedemnástich pobočiek, iniciuje množstvo programov pre školy, spolupracuje so špeciálnymi školami a stacionármi, plánuje pokračovať v projekte a naďalej ho rozvíjať.

Nasledujúce príspevky muzikoterapie a arteterapie mali podobný ráz v zameraní. Prednáškou *Muzikoterapie a arteterapie* Štoudková upriamila pozornosť na význam týchto špecifických služieb a konkrétne metódy používané v knižnici Jiřího Mahena. Knižnica „muzikoterapeutických a arteterapeutických služieb“ sa aktívne zapája do projektov, napr. *Bubnohrátky* v programe „Knižovna 21. stoloťí“. *Expresívna terapia a zážitkové aktivity* v knižnici a iných zaujímavých akcií ako je *Arteterapia v záhrade* alebo *Muzikoterapeutický podzim 2014* (<http://goo.gl/Ph5T02>).

Nemenej zaujímavými príspevkami sa prezentovala aj Mestská knižnica v Rožňove – *Knihovnam pro inspiraci* a Mestská knižnica v Českom Těšíne

– Služby bez hraníc s informáciami a nápadmi ako sa knižnica môže starať o poľskú minoritu (<http://goo.gl/WaKu9i>).

Kreatívne knižnice

Poslednou sekciou boli *Kreativní knihovny* s príspevkami o kultúrnych – kreatívnych priemysloch, aktivácii potenciálnych používateľov knižníc prostredníctvom počítačovej hry, sociálnych sietí a o pretváraní knižníc na tvorivý priestor - kreatívnych prístupoch v knižniciach.

S prípadovými štúdiami mapovania kultúrnych a kreatívnych priemyslov v krajských mestách ČR vystúpili Markéta Dubová a Olga Škochová. Petr Škyřík, prodekan filozofickej fakulty Masarykovej univerzity sa vo svojom príspevku *Knihovna jako pracovní místo (a infrastruktura státu)* zamýšľal nad tým, aký je sociálno – ekonomický potenciál kultúrnych a kreatívnych priemyslov vo vzťahu k službám a poslaniu knižníc (<http://goo.gl/BnWl2Y>).

O trendových postupoch ako prilákať používateľov do knižníc, ako ich aktivovať hovorila Kateřina Borovanská v príspevku *Knihovna jako skryš nejlepšího obsahu! Jako ho může předat pomocí komunikace na sociálních sítích?* Aktivácia, podnecovanie používateľov môže prebiehať, napr. aj prostredníctvom aktivít na sociálnych sieťach, (v súčasnosti na najviac rozšírenom Facebooku), o čom presviedčala Borovanská, majiteľka marketingovej agentúry Freya. V úvode upriamila pozornosť na súčasnú situáciu v oblasti získavania informácií mladšej generácie, ktorá už plne „funguje“ online. Prehliadanie webových stránok, Youtube, sociálnych sietí Facebook, Twitter, Yahoo, sú každodennou samozrejmosťou, no zároveň aj čoraz väčšou nevyhnutnosťou pre knižnicu (čo sa týka využitia propagačných možností týchto nástrojov na „prilákanie“ používateľa). Otázkou je, čo je možné urobiť pre to, aby knižnica „bola videná“? Borovanská uviedla niekoľko podnetov, ako pracovať so sociálnou sieťou. Odporúča napr. odkazy, formulované pre čitateľov, musia byť

čo najviac personalizované, „vytvárať dojem“, že komunikácia je odpovedou na ich potreby. Knižnica môže byť persónou, napr. s profilom vtipnej alebo prísne odbornej entity, (priestorom, odkiaľ budú používatelia čerpať overené odborné informácie), persónou pravidelne reagujúcou na novinky, stretávajúcou sa s ľuďmi v komunite siete (pomôžu, podporia ju zdieľaním), atď. V záverečnej diskusii Borovanská odporučila viacero praktických, už známych postupov smerom k zviditeľneniu knižnice na soc. sieťach. Čo by teda knižnica mala robiť? Označovať ľudí v príspevkoch (zaujímavých hostí, autorov z čítaní), motivovať používateľov (knihou s podpisom autora...), plánovať si termíny pridávania príspevkov, použiť tzv. redakčný plán, správne formulovať odkazy, propagovať e-knihy, cudzojazyčnú literatúru (pre mladú „full online“ generáciu), ale napr. aj sponzorovať dôležité príspevky (pre zvýšenie vizibility na sieti). Knižnica môže využiť tento „potenciál sociálnych sietí pre knižnicu“ a dostať sa ku svojim čitateľom čo najrýchlejšie a efektívne v reálnom čase.

Ďalšou a poslednou z tém sekcie *Kreatívni knihovny* malo byť pretvorenie knižnice do podoby kreatívneho priestoru, kde ľudia objavujú svoju tvorivosť, uvoľnia sa pri tvorbe. Takýto koncept verejnej knižnice nie len pre deti, prezentovala, napr. aj spisovateľka a lektorka Klára Smolíková v príspevku *Hravá sebaaprezentace knihoven*, v ktorom vyzdvihla dôležitosť hravého prístupu knižnice – hra ako kľúč k neformálnemu vzdelávaniu (<http://goo.gl/KmpTDK>).

Záverečný deň programu konferencie patril zhodnoteniu Konceptie rozvoja knižníc a predstaveniu novej koncepcie na roky 2016 – 2020. V priebehu posledných programových hodín Bohdana Stoklasová a Martin Lhoták z Knižnice Akadémie vied ČR priblížili výsledky projektu *Centrální portál knihoven* a českých digitalizačných projektov. Bodkou programu bolo odovzdanie certifikátov Bezberierové knihovny knižniciam Jiřího Mahena a Ostravskej knižnici za služby pre znevýhodnených používateľov.

Záver

Prezentované príspevky jednotlivých okruhov *Lidé, Infobox, Služby v akci* a *Kreativní knihovny* programu *Knihovny současnosti 2015* osvetlili množstvo podnetných aktuálnych knihovníckych tém. Konferencia poukázala na životaschopnosť knižníc v spoločnosti a dôležitosť ich úlohy – byť pilierom kultúrneho a spoločenského života človeka aj do budúcnosti. Niektoré knižnice svojimi projektmi, ponukou, celkovým prispôbením sa mnohým požiadavkám používateľov, komunit úž aj v súčasnosti demonštrujú tú predostretú víziu knižnice budúcnosti a vôbec perspektívu do budúcnosti knihovníctva a knihovedy.

Účast na programe konferencie inšpirovala k novým ideám a otvorila možnosti rozvíjania určitých oblastí v knižnici prostredníctvom viacerých tém napr. celoživotného vzdelávania knihovníkov, problematiky knižničného webu, uchovávanía konzervačných fondov, virtuálnej fonotéky, netradičných služieb v knižnici, aktivovania používateľov na sociálnych sieťach, kreatívne prístupy ako zviditeľniť knižnicu a pod.

Prednášajúci konferencie *Knihovny současnosti 2015* nám takto predstavili množstvo vízií a zároveň výziev „Otvorenej knižnice“, ktoré môžeme zužitkovať a pokračovať v ich naplnení.

Mgr. Anna Starinská

Zdroje

- [1] PETERSEN, H., Jakob. New library services and new librarian roles. In: Sdružení knihoven ČR: SDRUK [online]. 2015 [cit. 2015-10-06]. Dostupné na: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/2015/KKS/New%20library%20services.pdf>
- [2] Program Knihovny současnosti 2015 8. -10. září. Olomouc: Stručení knihoven ČR, 2015. Dostupné tiež na: <http://www.sdruk.cz/sdruk/konference-knihovny-soucasnosti/2015/clanek/konference-knihovny-soucasnosti-2015/>
- [3] TING – An open eco-system for digital [cultural] innovation collaboration and shared results. Aarhus Kommunes Biblioteker [online]. 2015 [cit. 2015-10-06]. Dostupné na: <https://www.aakb.dk/english/ting>
- [4] Prezentace z konference Knihovny současnosti 2015. Sdružení knihoven ČR [online]. Praha: Sdružení knihoven ČR, 1999, 2015 [cit. 2015-11-13]. Dostupné na: <http://www.sdruk.cz/sdruk/konference-knihovny-soucasnosti/2015/clanek/prezentace/>

ELEKTRONICKÉ A ZVUKOVÉ KNIHY V KNIŽNICIACH – CELOSLOVENSKÝ ODBORNÝ SEMINÁR S MEDZINÁRODNOU ÚČASŤOU

Mestská knižnica v Bratislave si v októbri 2015 pripomenula 115. výročie svojho založenia. Pri tejto príležitosti zorganizovala celý rad podujatí pre široké spektrum svojich používateľov i pre odbornú verejnosť. Jedným z nich bol odborný celoslovenský seminár s medzinárodnou účasťou **Elektronické a zvukové knihy v knižniciach**, konaný 7. 10. 2015. Knižnica ho zorganizovala v spolupráci s Goetheho inštitútom v Bratislave pod záštitou Iva Nesrovnala, primátora hlavného mesta SR Bratislavy.

Svojimi príhovormi seminár otvorili riaditeľ Mestskej knižnice v Bratislave Juraj Šebesta a námestníčka primátora hlavného mesta Bratislavy Iveta Plšeková.

Tému seminára vymedzil príspevok Heleny Mlejovej (Mestská knižnica v Bratislave) *Úvod do problematiky: Elektronické a zvukové knihy – súčasný stav vo verejných a vedeckých/akademických knižniciach*. Zdôraznila v ňom nutnosť reflektovať požiadavky a potreby meniaceho sa prostredia, ktoré charakterizuje razantný nástup moderných informačných a komunikačných technológií a potrebu reagovať na požiadavky na nové typy knižnično-informačných služieb využívajúcich nové technológie a elektronické informačné zdroje. Súčasnú situáciu na Slovensku v tejto oblasti charakterizuje absencia jednotného systému a metodiky nových typov služieb, rovnako ako slabé zastúpenie slovenskej a českej produkcie elektronických kníh, najmä odbornej literatúry. Niekoľko verejných knižníc spolupracuje pri výpožičkách beletrie v elektronickej podobe s českým portálom eReading. Akademické a vedecké knižnice majú v ponuke prístup k elektronickým informačným zdrojom niektorých dodávateľov, ktoré zahŕňajú aj ponuku e-kníh zahraničnej produkcie. Súčasťou problematiky je aj dostupnosť kníh a časopisov vo formátoch vhod-

ných pre osoby so zdravotným postihnutím. Služby pre túto skupinu používateľov sú najmä vďaka činnosti Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči a siete jej pobočiek pomerne rozvinuté.

Vedúci knižnice Goetheho inštitútu v Bratislave Michal Hvorecký predstavil *Digitálnu knižnicu Onleihe v Goetheho inštitúte*. Digitálna realita a prudký nárast využívania mobilných komunikačných zariadení predstavuje obrovský potenciál pre knižnice. V nemeckom prostredí (Nemecko, Švajčiarsko a Rakúsko) bol prelomovým rokom v tejto oblasti rok 2007, kedy začala fungovať digitálna knižnica Onleihe (názov vznikol spojením slov online a ausleihe = výpožička) na platforme DiviBib. Tvorcovia portálu sa museli vyrovnáť s rôznymi problémami týkajúcimi sa platformy systému, neustáleho vývoja technológií, ako aj bezpečnosti a legislatívnych aspektov. V súčasnosti prostredníctvom Digitálnej knižnice Onleihe Goethe inštitút v Bratislave sprístupňuje online viac ako 14 000 médií (e-knihy, e-časopisy, audioknihy). Napriek úvodným ťažkostiam (vstup do digitálnej knižnice vyžaduje určité technické zručnosti, inštaláciu softvéru a aplikácie v technologickom zariadení používateľa) počet používateľov a výpožičiek rastie. Vedúci knižnice GI sa podelil o skúsenosti s využívaním služieb Onleihe, formami ich propagácie a poradenstva pre používateľov.

S prezentáciou *E-book: Licencie, platformy a právne otázky* vystúpil Armin Talke zo Staatsbibliothek v Berlíne, kde vedie projekt digitálnej knižnice. Ako člen právnej komisie nemeckého zväzu knižníc a člen IFLA sa zaoberá problematikou autorského a mediálneho práva. Charakterizoval e-knihy, knižný trh, model získavania, sprístupňovania a archivácie e-knží v nemeckých vedeckých knižniciach a problémy, s ktorými sa v tejto oblasti stretávajú: rôznorodosť formátov e-knží, obmedzenia v súvislosti s licenciami a ochranou autorských práv, kvalita metadát a otázky ochrany údajov, ktoré poskytovatelia e-knží o používateľoch získavajú. Nutnosť aktívne sa touto problematikou v knižniciach zaoberať dokreslil niekoľkými údajmi z Nemecka: rast výdavkov vedeckých knižníc na nákup

klasických kníh narástol od roku 2000 o 35 %, výdavky na nákup e-kníh vzrástli o 900 %; podiel e-médií vo fondoch nemeckých vedeckých knižníc tvorí asi 50 %; vo verejných knižniciach evidovali v roku 2011 800 tisíc výpožičiek e-kníh, v roku 2014 už 10 miliónov.

Informoval tiež o aktivitách nemeckých knihovníckych združení s cieľom zrovnoprávniť prístup knižníc k e-knihám s klasickými tlačenými knihami, ktorými chcú dosiahnuť jednotnú DPH, fixné ceny, dostupnosť všetkých vydaných titulov, zakotvenie distribúcie poplatkov za požičiavanie v zákone, atď.

Seminár pokračoval *diskusiou k téme autorského zákona* so zástupcami zo Sekcie médií, audiovizie a autorského práva MK SR Lenkou Topľanskou a Jakubom Slovákcom. Na úvod charakterizovali zmeny v autorskom zákone, ktoré možno uplatniť pri sprístupňovaní elektronických médií v knižniciach. Ide, napr. o novú definíciu výpožičky, umožňujúcu aj dočasný prístup k dielu; výnimky na služby knižníc, pri ktorých sa nevyžaduje súhlas autora; použitie školského diela; rozšírenie hromadných licencií atď. Diskusia sa týkala najmä okruhu knižničných služieb, na ktoré je potrebné mať licenciu, sprístupňovania výsledkov digitalizačných projektov, trvania ochrany autorských práv a poradenstva pre knižnice, na ktoré budú môcť využiť od 1. 1. 2016 portál www.dusevnevlastnictvo.gov.sk.

Popoludňajší program otvoril príspevok *Vypožičiavanie e kníh a čítačiek v Krajskej knižnici v Žiline*. Riaditeľka knižnice Katarína Šušoliaková informovala o rozšírení služieb knižnice o výpožičky e-kníh z portálu eReading. Okrem tejto služby krajská knižnica ponúka aj vlastné čítačky elektronických kníh, v ktorých je stiahnutý výber voľne dostupných diel. Čítačky sú prístupné len v priestoroch knižnice. V roku 2014 uzavrela knižnica rámcovú zmluvu so spoločnosťou eReading za účelom krátkodobého sprístupnenia diel registrovaným používateľom knižnice a zamestnancom. Nákup realizujú formou záväznej objednávky balíčka 400 výpožičiek e-kníh. Opísala postup e-výpožičky od registrácie používateľa kniž-

nice na portáli eReading a vyhľadania titulu v katalógu knižnice až po záverečný e-mail z knižnice so súhrnom informácií o spôsobe stiahnutia e-knihy, výpožičnou lehotou a poplatkami. Na záver konštatovala, že i napriek množstvu propagačných aktivít nie je služba využívaná tak, ako v knižnici očakávali. Problém vidí v zdĺhavom prihlasovaní a sťahovaní e-knín, v ich pomerne rozšírenom nelegálnom sťahovaní a tiež v skutočnosti, že výrazná väčšina ponúkaných kníh je v češtine, čo je už pre niektorých mladších používateľov problémom. Podobné skúsenosti potvrdila i riaditeľka Malokarpatskej knižnice v Pezinku Daniela Tóthová.

E-výpožičky a digitálnu knižnicu Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebindu v Levoči prezentoval Norbert Végh. Digitálna knižnica SKN funguje od roku 2006, jej fond tvorí 4 432 kníh a časopisov vo formáte WMA a v období 2006 – 2015 z nej bolo stiahnutých 200 000 digitálnych objektov. V auguste 2015 zrealizovali zmenu, formát WMA nahradili formátom MP3, čo umožnilo zjednodušenie používania, zvýšenie počtu koncových zariadení, na ktorých možno audioknihy počúvať a zvýšenie kvality nahrávok. Záznamy sú chránené zvukovými pečiatkami – v každom MP3 je údaj o čitateľovi, čas a dátum stiahnutia nahrávky. K 6. 10. 2015 v digitálna knižnica SKN obsahovala 4 146 zvukových kníh a 381 časopisov v novom formáte, stiahnutých bolo 2 288 objektov. Prezentácia pokračovala praktickou ukážkou registrácie individuálneho používateľa i knihovníka (ktorý však bude prístup používať iba v priestoroch knižnice na pomoc používateľom) a ukážkou procesu vyhľadania a stiahnutia zvukového záznamu. SKN pripravuje návrh prioritného projektu s cieľom rozšíriť digitálnu knižnicu o nové funkcie, vytvoriť nový dizajn stránky a digitalizovať gramofónové platne.

Pohľady z druhej strany – zo strany tvorcu knižnično-informačného systému a predajcu e-knín priniesli záverečné príspevky. Pavol Špáni, senior konzultant KIS DAWINCI, spoločnosti SVOP, spol. s r. o. v prezentácii *E-výpožičky do čítačky alebo aj na OPAC* opísal postup implementácie výpožičiek e-knín do modulu OPAC knižnično-informačného systému

DAWINCI. Tá vyžaduje zmeny v katalógu – konverziu a import záznamov titulov z eReadingu, spárovanie s titulmi, ktoré knižnica vo fonde má a vytvorenie nového fondu z titulov, ktoré nemá; úpravy v OPAC – nastavenie vyhľadávania do nového fondu, zobrazenie e-výpožičky vo výsledku hľadania, kontrola e-mailu čitateľa; úpravy v module výpožičiek; nastavenie systémových služieb určených na štatistické vyhodnocovanie e-výpožičiek; nastavenie e-mailových upozornení pre čitateľov i pre knižnicu. Jednorazová cena za nastavenie je 599 € a celý proces sú schopní zrealizovať za 1 mesiac od objednania. Portál eReading má v ponuke viac ako 8 000 titulov na predaj (údaj zo septembra 2015) a viac ako 2 000 titulov určených na vypožičiavanie. Aktualizácia prebieha denne. Pribúdajú nové tituly, ale pôvodné môžu byť aj odstránené. Celý proces aktualizácie v OPAC beží na pozadí a zabezpečuje ho systém DAWINCI. Určitou nevýhodou je absencia slovenských titulov, čo ale súvisí s ponukou na trhu. V súčasnosti sa spoločnosť SVOP snaží implementovať aj služby portálu WOOKY a sú otvorení každej spolupráci.

Východiská pre zapojenie knižníc do distribučného modelu e-kníh na Slovensku prezentoval Radovan Ščibrany, manažér e-kníh v Martinus.sk, ktorý ponúka e-knihy distribučnej platformy Dibuk chránené systémom Adobe DRM v rôznych formátoch. Ponúka aj ďalšiu alternatívu ochrany e-kníh – „sociálne“ DRM. Jeho podstatou je, že každá kópia elektronickej knihy, ktorú si čitateľ kúpi, nie je šifrovaná, ale nesie v sebe informácie o nákupe, ktoré majú motivovať k zodpovednému používaniu e-kníh. Svojim zákazníkom tak prináša nový spôsob ochrany, ktorý im umožní čítať takto chránené e-knihy na akomkoľvek zariadení či v akejkoľvek aplikácii, ktorá otvorený formát e-knihy podporuje.

Problematiku zapojenia knižníc do distribúcie e-kníh tvoria podľa Ščibranyho obchodné otázky (pôjde len o výpožičky alebo o úplnú transformáciu?; počet simultánných výpožičiek z jedného exemplára e-knihy; „životnosť“ e-knihy, t. j. počet celkových výpožičiek jedného exemplára) a technické otázky (spôsob nákupu e-obsahu; systém evidencie e-výpo-

žičiek; systém ochrany; možnosť predčasného vrátenia). R. Ščibrany zdôraznil nutnosť diskusie medzi vydavateľmi a knižnicami a konštatoval ochotu spoločnosti Martinus zapojiť knižnice do modelu distribúcie e-kníh. Privítal by užšiu spoluprácu s profesionálnymi knižničnými združeniami, aby mal silnejší mandát v priebežných rozhovoroch s vydavateľmi, ktoré už uskutočňuje.

Príspevky seminára, ako aj diskusia k prezentovaným témam poukázali na množstvo technologických, procesných i legislatívnych problémov, s ktorými sa knižnice stretávajú pri sprístupňovaní elektronických dokumentov. Naznačili však aj možné cesty a príklady, ako sa s nimi vysporiadať a ochotu rôznych zložiek modelu distribúcie e-kníh v tomto procese spolupracovať.

PhDr. Dana Oravcová

Poznámka

- [1] (Niektoré prezentácie a závery seminára sú prístupné na <http://www.mestskakniznica.sk/sk/1-elektronicke-a-zvukove-knihy-v-knizniciach---seminar-pre-knihovnikov>)

AKO SA ŽILO V MESTÁCH V MINULOSTI?

Mestá ako špecifický priestor zohrávali od stredoveku významnú úlohu v živote spoločnosti. Interdisciplinárne sondy do života v mestách na dnešnom území Slovenska od stredoveku do polovice 20. storočia prezentovali pracovníci historických ústavov, archívov, knižníc, múzeí, pamiatkových úradov a galérií na podujatí, ktoré sa konalo v dňoch 23. – 24. septembra 2015 v priestoroch Univerzitetnej knižnice v Bratislave.

Usporiadateľmi konferencie pod názvom *Kvalita života v dejinách našich miest* boli Historický ústav Slovenskej akadémie vied, Slovenská historická spoločnosť pri SAV – sekcia pre dejiny miest a Univerzitná knižnica v Bratislave.

Prvý blok zameraný na obdobie stredoveku približoval život rôznych spoločenských vrstiev v mestách na území dnešného Slovenska. *Životný štýl remeselníkov v stredovekej Bratislave* na základe analýzy cechových artikúl charakterizoval Vladimír Segeš (Vojenský historický ústav v Bratislave). Rôznorodé investície „bohatých a mocných“ v prospech stredovekého mesta na príklade bratislavských patrícijov priblížila Žofia Lysá (Historický ústav SAV, Bratislava) v príspevku „*Pro restauratione et comodo civitatis*“. V zrkadle zachovaných právnych pamiatok zachytila ducha doby a mentalitu ľudí vo všetkých vrstvách spoločnosti Mária Papsonová v príspevku *Kvalita života v nemecky písaných prameňoch neskorého stredoveku*. Anna Barteková (Pamiatkový úrad SR, Bratislava) v referáte *Stolovanie v stredoveku – porovnanie mestského, dedinského a šľachtického prostredia* sledovala rozdiely pri stolovaní jednotlivých sociálnych skupín. Martin Nodl (Centrum medievistických štúdií, Praha) načrtnol *Obzory nové sociální existence městských přistěhovalců v pozdním středověku*, všimol si možnosti sociálneho vzostupu, začlenenia sa do politického a správneho života stredovekého mesta prisťahovalcov.

Takmer desiatka prednášateľov skúmala rôzne aspekty života vo viacerých významných mestách dnešného Slovenska v období novoveku. Na každodenný život i slávnostné udalosti sa zamerala Eva Frimmová (Historický ústav SAV, Bratislava) vo svojom príspevku *Bratislava očami humanistov v prvej štvrtine 16. storočia*. Význam a úlohu *Rezidencie ostrihomského arcibiskupa v Prešporku* v ranonovekej uhorskej spoločnosti hodnotila Zuzana Ludiková (Slovenská národná galéria, Bratislava). Spôsob života významných predstaviteľov kremnickej mestskej elity vykreslil Daniel Haas Kianička (NBS – Múzeum mincí a medailí, Kremnica) v referáte *Kvalita života v rodine kremnických Freiseisenovcov v ranom novoveku*. Význam kresťan-

ských reholí v živote miest ilustrovala Adriana Reľková (Krajský pamiatkový úrad Žilina) v príspevku *Vplyv rehoľných spoločností na život v mestách na príklade pôsobenia františkánov v Kremnici*. Poriadok v jednotlivých mestách zabezpečovali súdne orgány. Michaela Kurinová (Inštitút histórie FF PU v Prešove) poukázala na závažnejšie súdne prípady v príspevku *Jurisdikcia súdu Provincie XIII spišských miest v 16. storočí*. Prísahy členov magistrátu mesta Bardejov ako nástroj sociálnej disciplinizácie predstavil Peter Benka (FF UK, Bratislava) vo svojej prednáške pod názvom *Mestské prísahy v Bardejove na prelome 17. a 18. storočia*. Kultúrny život miest reprezentoval príspevok *Bratislavské knižnice a ich čitatelia v ranom novoveku*, v ktorom Eva Augustínová (Žilinská Univerzita v Žiline) podala typológiu dobových knižníc. *Život v mestách po povstaní Františka II. Rákociho* na základe celouhorskeho daňového súpisu z roku 1715 výstižne charakterizovala Mária Kohútová (Historický ústav SAV, Bratislava).

Prechod z novoveku do 19. storočia uviedol Martin Čičo (Slovenská národná galéria, Bratislava), ktorý sústredil pozornosť na *Oddychové a výletné miesta Prešporka v 18. a v prvej polovici 19. storočia*. Bývanie v rôznych častiach mesta viacerých vrstiev obyvateľstva na základe archívnych prameňov, spomienok i fotografického materiálu dokumentovala Viera Obuchová (Mestský ústav ochrany pamiatok, Bratislava) v prednáške *Bývanie v Bratislave na prelome 19. a 20. storočia*. Mladý bádateľ Rastislav Molda (Slovenský historický ústav Matice slovenskej v Martine) vystúpil s prednáškou *Augustové slávnosti a národné podujatia v Turčianskom sv. Martine ako prostriedok zvyšovania kvality života v meste*. Katarína Pekařová (Univerzitná knižnica v Bratislave) sledovala *Starostlivosť o zdravie na vybraných mestských školách v druhej polovici 19. storočia* na základe analýzy výročných školských správ. Na *Život a bývanie priemyselných robotníkov* zacielil svoju pozornosť Juraj Janto (Katedra etnológie a muzeológie FF UK, Bratislava), osobitne si všímal robotnícku štvrť Dornkappel (dnes Tmávka) v Bratislave.

Autorská dvojica Alena Hrabinská a Marcela Ďurišová (Krajský pamiatkový úrad, Košice) zamerala svoju pozornosť na vývoj hygienických zariadení v príspevku nazvanom *Toalety, hygiena a kanalizačný systém v historických budovách v Košiciach alebo o vývoji miestností, do ktorých sa návštevy nepozývali*. Rozvoj architektúry v druhej polovici 19. storočia v našej východnej metropole sledovali Zuzana Varechová, Ernestína Paľová a Zuzana Labudová (Krajský pamiatkový úrad, Košice) v prednáške pod názvom *Bývanie v Košiciach v druhej polovici 19. storočia a jeho kvalitatívne premeny v moderne a funkcionalizme*. Peter Kovaľ (Inštitút histórie FF PU v Prešove) upriamil svoju pozornosť na *Zdravotno-hygienické pomery mesta Prešov v medzivojnovom období*, v rámci toho charakterizoval predovšetkým dobové zdravotnícke zariadenia. Život a dielo pôvodcom českého architekta Josefa Mareka a jeho pôsobenie na Slovensku charakterizovala Katarína Haberlandová (Ústav stavebníctva a architektúry SAV, Bratislava) pod názvom *Princípy moderného bývania a urbanizmu v diele architekta Josefa Mareka*. Vývoj rodinného života v mestách v 20. storočí sa stal predmetom záujmu českej bádateľky Marie Marečkovej (Pedagogická fakulta Masarykovy university, Brno), výsledky svojich zistení prezentovala pod názvom *K proměnám rodinného života ve městech během 20. století*. Rezultáty svojho archívneho výskumu predložil Jakub Bielik (Považské múzeum v Žiline) v príspevku *Kaviarne v Žiline v rokoch 1918 – 1945*, v ktorom priblížil dobový kaviarenský život v meste. Druhá svetová vojna a život civilistov bola témou poľskej historičky Agaty Matysiok (Institút historie Opolska univerzita, Opole), ktorá sa zamerala predovšetkým na *Każdodenny život v okupowanej Varšave*.

Konferencia priniesla celý rad nových poznatkov o živote v urbánnom prostredí, ktoré prispievajú k prehĺbeniu a rozšíreniu doterajších výskumov. Poskytla tiež priestor na výmenu skúseností nielen v rámci odborného, ale aj sprievodného programu, ktorí pripravili organizátori konferencie.

Mgr. Katarína Pekařová, PhD.

KONFERENCIA MEMORY 2015

Dňa 27. 10. 2015 sa v kongresovom centre hotela Bratislava konala konferencia o vytváraní synergie v oblasti pamäťových inštitúcií – MEMORY 2015. Jej organizátormi boli Koval systems, a. s., Spoločnosť slovenských archivárov, Spolok slovenských knihovníkov a knižníc, Slovenská asociácia knižníc a Zväz múzeí na Slovensku. Záštitu nad podujatím prevzal rektor Univerzity Komenského prof. RNDr. Karol Mičieta, PhD. Cieľom konferencie bolo priniesť nové pohľady na súčasnosť a vízie budúcnosti v oblasti pamäťových inštitúcií.

Konferenciu otvoril prof. PhDr. Jaroslav Šušol, PhD., dekan Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, ktorá vzdeláva a pripravuje odborníkov v celej šírke odborov prezentovaných na konferencii. Pripomenul úlohu pamäťových inštitúcií pri uchovávaní sociálnej pamäte, výzvy vývoja technológií, s ktorými sa musia vyrovnávať – digitalizácia, vytváranie globálnych informačných sietí a zmena koncepcie informačných systémov. Zdôraznil, že informačný systém nie je iba digitálna knižnica, galéria, repozitár či otvorený archív, ale aj všetko to, čo zabezpečuje ich fungovanie.

Prvý blok prednášok bol venovaný prezentácii histórie a vývojových trendov zúčastnených odborov. O minulosti a stratégii rozvoja knižníc hovorila PhDr. Daniela Gondová, predsedníčka Ústrednej knižničnej rady, pohľad na slovenské archívnictvo očami praktického archivára priniesla Mgr. Mária Grofová, predsedníčka Spoločnosti slovenských archivárov a minulosť a súčasné problémy múzeí charakterizoval PhDr. Peter Hyross, predseda Zväzu múzeí na Slovensku. Konštatovali, že charakter činností pamäťových inštitúcií vytvára priestor pre širokú škálu spoločných aktivít a tiež to, že pre riešenie množstva spoločných problémov, od legislatívy potrebnej na sprístupňovanie digitalizovaných objektov až po finančné ohodnotenie pracovníkov, je nutná spolupráca a koordinácia aktivít s cieľom vyvinúť tlak na zriaďovateľov i štátne orgány.

Druhý blok otvoril príspevok *Nové trendy v ochrane zbierkových predmetov* Mgr. art Miroslava Slúku a akad. mal. Veroniky Gabčovej zo Slovenskej národnej galérie. Prezentovali projekt prioritnej osi 2 OPIS „Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry“ (OPIS P02) – Digitálna galéria. Jeho hlavným cieľom bolo vytvorenie komplexného špecializovaného digitalizačného pracoviska na Zvolenskom zámku v objekte Kapitánsky dom a vývoj novej verzie moderného softvérového nástroja určeného na katalogizáciu zbierkových predmetov, evidenciu pohybu diel a správu digitálneho obsahu, ako aj evidenciu reštaurátorských zásahov, ktorý budú môcť využívať všetky galérie zapojené do projektu. Charakterizovali jednotlivé etapy projektu a využívané zariadenia a prístroje.

O *akvizičnej politike* v súvislosti s elektronickými médiami hovoril riaditeľ Slovenského národného archívu PhDr. Radoslav Ragač. Konštatoval, že akvizícia nie je nový nástroj, zmenili sa však podmienky a charakter dokumentov. Príspevok doplnil ukážkami novoakvizovaných dokumentov.

V príspevku *Využitie digitalizovaných predmetov v modernom múzeu* prezentoval Mgr. Ján Jurkovič z Múzea SNP projekt Centrálna evidencia múzejných zbierok (CEMUZ), budovanie jednotného vedomostného systému múzeí SR, ktorý spolu s výsledkami projektu OPIS P02 – Digitálne múzeum vytvára možnosti jednoty spracovania a koordinovaného prístupňovania vedomostného obsahu a obrazového fondu múzeí. Charakterizoval schému analytickej prípravy prezentačného modulu ESEZ4G, ktorý umožní tvorbu virtuálnych výstav a ich digitálneho archívu.

Nasledovali príspevky našich kolegov Mgr. Tomáša Fialu *Nové spôsoby prezentácie dokumentárneho dedičstva* a Mgr. Bibiany Žigovej *Dlhodobá archivácia digitálnych objektov v Centrálnom dátovom archíve*. T. Fiala predstavil novú verziu digitálnej knižnice MediaInfo v Univerzitetnej knižnici v Bratislave, jej funkcie i mobilnú aplikáciu. V súčasnosti prebieha jej testovacia prevádzka. B. Žigová prezentovala projekt OPIS P02 – Centrálny

dátový archív, jeho prvý rok fungovania v období udržateľnosti a súčasný stav vkladanych dát zo zúčastnených pamäťových inštitúcií.

V prezentácii *Nové možnosti konzervovania a reštaurovania zbierkových predmetov* predstavil Mgr. Martin Pražienka Digitalizačné centrum Múzea SNP v Banskej Bystrici. Centrum má metodologické pracovisko, ktoré plní funkciu metodologickej podpory v oblasti digitalizácie a konzervovania múzejných zbierok; konzervátorské pracovisko, ktoré upravuje zbierkové predmety pred digitalizáciou do takého stavu, v ktorom poskytujú maximum vizuálnych informácií a digitalizačné pracovisko vybavené modernými technologickými zariadeniami a expertným know-how na digitalizáciu múzejných zbierok.

Nelichotivé hodnotenie úrovne práce niektorých súčasných bádateľov priniesol druhý príspevok riaditeľa Slovenského národného archívu PhDr. Radoslava Ragača *Služby dnešnému modernému bádateľovi*. Konštatoval veľmi veľké požiadavky, ale malé schopnosti súčasných bádateľov. Školstvo v súčasnosti, podľa jeho slov, neprogreduje tak, ako možnosti nových informačných a technologických nástrojov. I keď zaznamenávame nárast tvorby kvalifikačných prác, akademické bádanie je na ústupe. Pátranie po prameňoch nahrádza využívanie voľne dostupných informačných zdrojov. Hodnotné pramene nie sú využívané, pretože bádatelia nie sú jazykovo vybavení.

Hodnoteniu študijného programu Archívnictvo na FF UK z hľadiska požiadaviek súčasnej praxe bol venovaný príspevok Mgr. Jána Vala, PhD. z Katedry archívnictva a pomocných vied historických FF UK *Digitalizácia a elektronické dokumenty vo výchove a vzdelávaní archivárov a informačných vedcov*. Načrtoval možné východiská uspokojovania rastúceho dopytu po archivároch ovládajúcich prácu s modernými technológiami – posilniť výučbu archivárov v oblasti elektronických zdrojov, zaviesť predmet pre oblasť manažmentu dokumentov, rozdeliť program na klasické archívnictvo a správu elektronickej registratúry a vytvoriť špeciálne spoločné študijné programy s inými vysokými školami. Z hľadiska klasického

archívnictva by bolo, podľa neho, ideálne vytvoriť masovejší študijný program pre širší okruh absolventov a výberový program pre vedeckých archívárov.

V záverečnom príspevku *Je Slovakiana len portál kultúrneho dedičstva? Slovakiana – platforma a portál pre prezentáciu a výmenu informácií o kultúrnom dedičstve* predstavili pracovníci Národného osvetového centra Ing. Richard Hrabčák, Mgr. Erika Majková a Mgr. Richard Bednárík projekt OPIS P02 – Centrálna aplikačná infraštruktúra a registratúra (CAIR). Jeho výstupmi sú najmä portál Slovakiana.sk, akási „výkladná skriňa“ národných projektov OPIS P02; systém národných registrov – NR kultúrnych objektov, NR digitálnych objektov, NR autorít, NR autorských práv, NR digitalizácie a Centrum pre autorské práva. Prednášajúci predstavili užívateľské možnosti portálu, ktorý okrem prezentácie kultúrneho dedičstva ponúka aj platformu on-line služieb, umožňujúcich okrem klasických možností zdieľania na sociálnych sieťach, napríklad aj priame prepojenie portálu na dodávateľov umožňujúcich zakúpenie elektronických kníh; vytváranie virtuálnych výstav jednotlivých zapojených inštitúcií i širšie koncipovaných spoločných virtuálnych výstav; zadanie dopytu na vypracovanie odborných rešerší; doplnenie informácie o kultúrnych objektoch, ak nimi užívateľ disponuje; návrh objektu, ktorý by mal byť zdigitalizovaný a mnohé ďalšie služby. R. Bednárík podrobnejšie charakterizoval aktivity Centra pre autorské práva, napr.: vytvorenie metodiky pre kategorizáciu kultúrnych objektov z pohľadu autorských práv; vytvorenie metodiky pre kategorizáciu metadát ku kultúrnym objektom, ktoré sú viazané autorským právom; tvorba NR autorských práv; negociácie s autormi pre získanie súhlasu autora na sprístupnenie diela; vypracovanie licenčných zmlúv; poradenstvo v oblasti autorských práv pre pamäťové inštitúcie; iniciovanie návrhov legislatívnych zmien.

Z vystúpení prednášajúcich a prezentovaných výsledkov národných projektov vyplynulo, že spolupráca pamäťových inštitúcií je možná a nevyhnutná. Synergický efekt ich spoločného pôsobenia sa môže prejavovať v celom

rade aktivít, ako aj pri riešení spoločných problémov. Spoluprácu v nastávajúcom období je potrebné nasmerovať najmä na hľadanie spôsobov ďalšieho využitia výsledkov ukončených projektov.

PhDr. Dana Oravcová

DEJINY KNIŽNEJ KULTÚRY SLOVENSKA – 19. STOROČIE V ZRKADLE PÍ SOMNÝCH PRAMEŇOV

V roku 2015 si slovenská kultúrna verejnosť pripomína 200. výročie narodenia najvýznamnejšieho predstaviteľa slovenského národného života a vedúcej osobnosti slovenského národného obrodzenia v polovici 19. storočia Ľudovíta Štúra. Pri tejto príležitosti bol rok 2015 pod gesciou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky vyhlásený za Rok Ľudovíta Štúra. Toto jubileum sa stalo podnetom na zorganizovanie mnohých vedeckých podujatí; takmer všetky významnejšie kultúrne, vedecké a pamäťové inštitúcie usporadúvali väčšie, či menšie podujatia reflektujúce osobnosť Ľudovíta Štúra a obdobie jeho života.

Zdalo by sa, že Ľudovít Štúr (28. október 1815, Uhrovec – 12. január 1856, Modra) kodifikátor spisovného slovenského jazyka založeného na stredoslovenských nárečiach (okolo 1843), jeden z vedúcich účastníkov Slovenského povstania v rokoch 1848 – 1849 a poslanec uhorského snemu za mesto Zvolen v rokoch 1847 – 1848, je osobnosťou, o ktorej bolo už povedané všetko. Napriek tomu, tak ako mnohé iné inštitúcie, aj Štátna vedecká knižnica v Prešove usporiadala na jeseň tohto roka (v dňoch 28. – 29. septembra) v spolupráci so *Slovenskou asociáciou knižníc* a občianskym združením *Kultúrne fórum* vedeckú konferenciu *Dejiny knižnej kultúry Slovenska – 19. storočie v zrkadle písomných prameňov*, ktorou sa rozhodla nielen vzdať hold tomuto velikánovi slovenského národa,

ale zároveň aj ukázať že obdobie 19. storočia predstavuje dôležitú epochu v rozvoji slovenského národného života, duchovnej i hmotnej kultúry a s týmto spoločenským pohybom je úzko spätá aj činnosť viacerých ďalších slovenských vzdelancov – priamych spolupracovníkov či generačných súpútnikov Ľudovíta Štúra. Účastníci konferencie tak mohli zvoliť interdisciplinárny prístup a reflektovať tému optikou rozličných vedných odborov a subdisciplín, čo sa odrazilo aj v širokom tematickom zábere prednesených referátov.

Samotnému Ľudovítovi Štúrovi bol venovaný prvý blok príspevkov. *Cestopisné a memoárové texty Ľudovíta Štúra ako ideologické výpovede* analyzoval **Pavol Markovič**. **Erik Germuška** sa zamerail na *Geopolitický odkaz Ľ. Štúra* a **Mária Bôbová** v príspevku *Stopy Ľudovíta Štúra v meste pod Urpínom* upozornila na vzťahy tohto národovca k Banskej Bystrici. *Vízie a prínos Ľ. Štúra (nielen) v kontexte agility slovenských romantikov* predstavila **Marta Germušková**. **Ján Mojdis** v príspevku *Ľudovít Štúr v práci H. Turcerovej Devečkovej* predstavil literárnu historičku a prekladateľku Helenu Turcerovú Devečkovú (1886 – 1964) – prvú Slovenku, ktorá získala doktorát na parížskej Sorbonne. Téma jej dizertačnej práce a ďalšej publikovanej štúdie bola spojená s Ľ. Štúrom. Napokon **Luciána Hoptová** v príspevku *Ľudovít Štúr v učebniciach dejepisu* ukázala aký obraz tejto osobnosti prezentujú školopovinne mládeži učebné texty.

Ďalšie príspevky sa venovali spolkovej, komunitnej a vzdelávacej činnosti na východnom Slovensku v 19. storočí. **Gabriela Vašková** predniesla príspevok *Prešovskí evanjelici začiatkom 19. storočia na základe vizitačných zápisníc*. Spolkovému divadelníctvu sa venovala **Eva Kušnírová** v príspevku *Reflexie o divadelnej aktivite Jednoty mládeže slovenskej v Levoči v rokoch 1845 – 1847*. História školských knižníc na východnom Slovensku od 16. storočia načrtla **Kamila Fircáková** v príspevku *Školské knižnice na východnom Slovensku v 19. storočí v optike výročných školských správ*. Autorka zároveň predstavila výročné školské správy ako pramene informácií o školských knižniciach.

Veľká časť prednášajúcich sa vo svojich príspevkoch zamerala na osobnosti štúrovskej resp. nasledujúcej „post-štúrovskej“ generácie a ich dielo. O rozvoj národno-buditeľskej práce a štúrovského programu na Dolnej zemi sa zaslúžil aj gemerský rodák Štefan Václav Homola, ktorého činnosť bližšie predstavil **Marián Naster** v príspevku *Štúrovec Štefan Václav Homola a jeho osvetová práca*. Inej osobnosti aktívnej na Dolnej zemi sa venoval **Peter Karpinský** v príspevku *Historicko-jazyková analýza diela Jána Kutlíka st. a Kronika dejepisná...* **Michal Glevaňák** sa v štúdiu *Štúrovec Bohuslav Nosák-Nezabudov (1818 – 1877) a jeho stretnutie s gréckokatolíkmi* zamerala na vzťah tohto redaktora Slovenských národných novín, považovaného za najlepšieho hneď po L. Štúrovi, a slovenskej gréckokatolíckej komunity. Osobnosť profesora teológie Michala Hlaváčka a jeho pedagogickú činnosť vyzdvihla **Libuša Franková** v prednáške *Michal Hlaváček a samovzdelávacia spolková činnosť slovenských študentov na prešovskom evanjelickom kolégiu*. Českú spisovateľku, jednu zo zakladateľiek modernej českej prózy, ktorá prejavovala výrazný záujem aj o slovenský folklór a rozprávky predstavila **Lucia Šteflová** v prednáške *Obraz Boženy Němcovej v korešpondencii*. Problematike rozprávky sa venovala aj **Martina Petříková** v prednáške *K prameňom žánru rozprávky: Od Dobšinského Slovenských povestí z roku 1896 k Rúfusovým básnickým rozprávkam*. Na poéziu sa zamerala **Milan Kendra** v príspevku *K parametrom subjektivity v básnických prvotinách P. Orságha*. Príspevok **Angely Škovierovej** *Udalosti a osobnosti 19. storočia očami latinského básnika Jozefa Budaváryho Kričku* bol sondou do katolíckej príležitostnej poézie.

Aktivity súvisiace s vydavateľskou a zbierkovou činnosťou, či knižnou kultúrou tohto obdobia predstavili ďalší účastníci konferencie. **Peter Ruščin** predniesol príspevok *Vydania katolíckeho spevníka „Veľká Fialka líbeznej vŕně“*. Mladej slovenskej inteligencii a jej platforme Nová škola slovenská sa venoval **Luboš Kačírek** v príspevku *Vydavateľské aktivity Novej školy slovenskej (1868 – 1875)*. Na dobovú tlač sa zamerala **Nadežda Jurčišinová** v prednáške *Česko-slovenská vzájomnosť na stránkach dobovej tlače koncom 19. storočia*. Sondou do fondu prešovskej ŠVK bol príspevok **Lucie Němcovej** *Štúrovci v historickom fonde ŠVK Prešov*. Na fondy

Kolegiálnej knižnice sa zamerala **Marcela Domenová** v príspevku *Formovanie moderného slovenského národa a jeho odraz v prácach vybraných osobností doby vo fonde Kolegiálnej knižnice v Prešove*. Dobovú lexikografickú literatúru predstavila **Mária Pitáková** v príspevku *Slovníky a lexikóny v zbierke Martina Hamuljaka vo fonde Slovenskej národnej knižnice* a napokon **Marek Rímsky** predniesol príspevok *Vzácné doklady knižnej kultúry v Centre spirituality Východ – Západ Michala Lacka v Košiciach*.

Pestrá zmes prednesených príspevkov ukázala, že obdobie 19. storočia predstavuje pre bádateľov ešte stále veľkú výzvu, a často ešte nie celkom preskúmané fondy knižníc sú pre nich tým správnym odrazovým mostíkom, vďaka ktorému si môžeme doplniť poznatky o svojej národnej a kultúrnej minulosti.

Mgr. Angela Škovierová, PhD.

ŠLACHTA STREDNÉHO SLOVENSKA A JEJ VPLYV NA KULTÚRNY ROZVOJ REGIÓNU

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici bola hostiteľkou rovnomennej vedeckej konferencie, ktorá sa uskutočnila 27. – 28. októbra 2015. Všetky prednášky odzneli v priestoroch tejto renomovanej inštitúcie, ktorá pri príležitosti konferencie sprístupnila aj panelovú časť svojej veľkej výstavy pod názvom „Čo čítala šľachta – príbeh knižnice rodiny Radvanských“, z vlaňajšieho roku. Spoluorganizátorstva udalosti sa ujali Katedra histórie Filozofickej fakulty UMB

Banská Bystrica a Slovenská národná knižnica. Cieľom konferencie bolo poznanie postavenia tejto spoločenskej vrstvy počas historických udalostí,

najmä z hľadiska kultúrneho a umeleckého života. Za dva dni bolo prezentovaných 22 prednášok, z toho 21 v slovenskom jazyku a jeden príspevok v ruštine, ktorý pripravil Alexander Chramoj z Národného historického múzea Bieloruskej republiky v Minsku, a prezentoval v ňom možnosti vzdelávania šľachtickej mládeže Veľkého litovského kniežatstva v 16. a 17. storočí. Mohli sme si vypočuť súkromnú históriu rodov Radvanských, Ostrolúckych, Wilcekovcov, Trstenských, Esterházyovcov, Révaiovcov a Turzovcov. Hovorilo sa všeobecne o gemerskej či oravskej šľachte, alebo práve naopak o konkrétnych jednotlivcoch ako napríklad o Antonovi Körmendim (1711/12 – 1772), kremnickom richtárovi a banskom majstrovi alebo o kňazovi a literátovi Martinovi Medňanskom z Medného (1840 – 1899). Témou viacerých prednášok boli knižnice zemianskych rodov. Príspevky o knižných zbierkach biskupa Berchtolda, baróna z Uherčíc a Radvanských odzneli prvý rokovací deň. Na programe druhého dňa bola prednáška PhDr. Heleny Saktorovej PhD., ktorá nás oboznámila s tlačami so supralibrosom rodu Stainlein – Saalenstein v Horných Semerovciach. Výsledky o výskume šľachtických knižníc v Univerzitnej knižnici v Bratislave vo svojich príspevkoch prezentovali Mgr. Michaela Sibyllová, PhD. a Mgr. Zita Perleczká, obe pracovníčky Kabinetu rukopisov starých a vzácných tlačí UKB. Prvá z nich sa venovala peripetiám zväzkov súkromnej knižnice Natálie Oldenburgovej (1854 – 1937), o ktorej v roku 2012 vyšla aj publikácia Jany Judinyovej: Natália Oldenburgová – zabudnutá perla Ponitria. Autorka príspevku venovala osobitnú pozornosť titulom knižnice, ktoré sa momentálne nachádzajú vo fondoch UKB, ďalej upozornila na tlače 16. storočia v zbierke a v nich sa nachádzajúce exhibisy Oldenburgovej. Druhá prednáška nadväzovala na doterajší výskum Zity Perleczkej o Bellaiovej knižnici, ktorá pôvodne patrila zemianskej rodine Csarada. Zbierka pochádza z kaštieľa v obci Dvorec, ktorý je dnes národnou kultúrnou pamiatkou.

Za profesionálny prístup a zabezpečenie príjemnej atmosféry konferencie ďakujeme všetkým usporiadateľom.

Mgr. Zita Perleczká

ROK ĽUDOVÍTA ŠTÚRA V UNIVERZITNEJ KNIŽNICI V BRATISLAVE

Rok 2015 bol vyhlásený za rok Ľudovíta Štúra. Jeho význam podčiarklo UNESCO zaradením do zoznamu výročí na roky 2014 – 2015. 200. výročie narodenia Ľudovíta Štúra si pripomenula celá kultúrna obec sériou podujatí venovaných jeho pamiatke. Univerzitná knižnica v Bratislave – bývalé sídlo Uhorskej komory, na ktorej pôde obhajoval Štúr ako poslanec uhorského snemu záujmy slovenského národa – si uctila túto osobnosť dvojvýstavou **Jar slovenského národa a Z kníh Slovanského ústavu v Bratislave** v dňoch 28. augusta – 30. septembra 2015 a usporiadaním konferencie **Ľudovít Štúr s knihami a v knihách** 19. novembra 2015.

Výstavu Jar slovenského národa zapožičala Slovenská národná knižnica v Martine. Výstavný projekt doc. PhDr. Augustína Maťovčíka, DrSc. je venovaný národnému pohybu v polovici 19. storočia, ktorého reprezentantom bola štúrovská generácia na čele s Ľudovítom Štúrom. Oboznámil so životom a dielom Ľudovíta Štúra, kládol dôraz na jeho zásluhy na uzákonení slovenského spisovného jazyka, vydávaní novín, na jeho politické aktivity a účasť pri organizovaní Slovenského povstania v rokoch 1848 – 1849. Pútavo priblížil ducha celej pohnutej doby.

Štúr sa literárne formoval po príchode na evanjelické lýceum do Bratislavy ako člen Spoločnosti česko-slovanskej. Svoje básnické prvotiny písal inšpirovaný dielami Jána Kollára a Jána Hollého. Po uzákonení spisovnej slovenčiny v roku 1843 na základe stredoslovenského nárečia a jej „odobrení“ nestorom bernolákovského krídla Jánom Hollým sa otvorila cesta rozmachu slovenskej literatúry. Prvou tlačou vydanou v novo kodifikovanej slovenčine bol druhý ročník almanachu *Nitra* (1844), nasledovali *Slovenskje národňje novini* s prílohou *Oral tatranskí* (prvé číslo vyšlo 1. augusta 1845) a vyšli v nej aj Štúrove kodifikačné diela *Nárečja slovenskuo alebo potreba písanja v tomto nárečí* a *Nauka reči slovenskej* (1946).

Pohľad na dvojjýstavu Jar slovenského národa a Z kníh Slovanského ústavu v UKB

Štúr presadzoval svoj národný a sociálny program v rokoch 1847 – 1848 ako poslanec uhorského snemu za slobodné kráľovské mesto Zvolen. Medzi jeho požiadavky patrilo zrušenie poddanstva a zrovnoprávnenie národov v Uhorsku.

Počas revolúcie v roku 1848 štúrovci zintenzívnili spoluprácu so slovanskými vlastencami a vystúpili na strane Viedne proti peštianskej politike jednotného uhorského národa. Zorganizovali dobrovoľné vojenské výpravy, založili prvú Slovenskú národnú radu.

Po potlačení revolúcie a nenaplnení slovenských očakávaní z nej sa Štúr usadil v Modre, kde sa až do smrti staral o deti svojho brata Karola. Venoval sa predovšetkým tvorivej práci. Jej výsledkom bola napr. básnická zbierka *Spevy a piesne*, či spis *Slovanstvo a svet budúcnosti*.

Výstava predstavila nielen Ľudovíta Štúra, ale tiež jeho spolupracovníkov, vrcholných reprezentantov štúrovskej generácie: Andreja Sládkoviča, Janka Kráľa, Jána Bottu, Sama Chalupku, Jána Kalinčiaka a ďalších, ktorých tvorba patrí k pokladom slovenskej národnej literatúry.

Výstavný celok **Z kníh Slovanského ústavu v Bratislave** pripravil Kabinet retrospektívnej bibliografie Univerzitnej knižnice v Bratislave. Zameral sa na vybranú etapu života Ľudovíta Štúra – na jeho pôsobenie

na Katedre reči a literatúry česko-slovanskej na Evanjelickom lýceu v Bratislave, angažovanie sa v Spoločnosti česko-slovanskej, predovšetkým v jej knižnici.

Fond *Knižnice Slovanského ústavu v Bratislave* – ako sa napokon ustálil jej názov – je uložený vo fonde Univerzitetnej knižnice v Bratislave. Vedenie knižnice sa v súčasnosti usiluje o jeho vyhlásenie za národný historický knižný fond.

Myšlienka založenia knižnice sa zrodila medzi študentmi evanjelického lýcea slovenského pôvodu už začiatkom 19. storočia. Jej vznik motivovala dobová potreba. Snahou študentov bolo založiť si knižnicu, ktorá by im pomáhala upevňovať literárne spoločenstvo a oboznamovala by ich s kultúrno-historickým dianím v slovanskom svete. Študentská knižnica mala zhromažďovať slovenskú, českú a slovanskú literatúru. Pri počiatkových organizačných prácach študentom pomáhali profesori Juraj Palkovič a Matej Ševrlay. V októbri 1827 boli vypracované stanovy *Constitutio et leges Bibliothecae Scholasticae Slavici Posoniensis*. Rukopis stanov obsahoval poriadok knižnice, povinnosti a právomoci správcu (inspectora) dozerajúceho na knižnicu, dvoch knihovníkov ako aj záväzky a práva čitateľov. Knihy získavali spočiatku prevažne darom, čiastočne kúpou. Označovali ich pečiatkou s textom „Z Knižovny Slovanského ústavu v Břetislavě“. Približne do konca školského roku 1834/35 sa vybudovali základy knižnice, v ktorej mala prevahu česká literárna a historická produkcia.

Od decembra 1834 začal Ludovít Štúr ako správca knižnice systematicky presadzovať ideu, aby knižnica nadobúdala charakter všeslovanskej bibliotéky. Pod vedením Štúra, za pomoci knihovníkov a ďalších členov spoločnosti sa uskutočnili v knižnici dôležité zmeny. Na udržiavanie pe-

ňazného fondu knižnice bol stanovený poplatok pre každého člena Spoločnosti. Od školského roku 1834/35 sa zapisovali príjmy a výdavky revidované účtovníkom do „*Knižečky účtů Knihovny česko-slovenské*“, boli vyhotovené nové katalógy a osobitne menoslov darcov. Pri reorganizácii knižnice zohrali dôležitú úlohu upravené stanovy pod názvom *Pravidla Knihovny zboru česko-slovanského v Prešporku zřízené roku 1827, obnovené roku 1836/37*. Knižnica sa stala majetkom Spoločnosti česko-slovanskej. Zanikla funkcia správcu knižnice, jeho právomoci prešli na Výbor Spoločnosti, tvorený podpredsedom, dvoma tajomníkmi, dvoma knihovníkmi a účtovníkom. V stanovách sa bližšie formulovali aj povinnosti a práva čitateľov.

V roku 1837 boli zakázané študentské spoločnosti. Spoločnosť česko-slovanská sa pretransformovala a premenovala na Učencov řeči a literatury česko-slovanskej. V dôsledku týchto zmien bol spísaný nový organizačný poriadok knižnice. Obnovila sa pôvodná funkcia správcu, knižnicu viedli naďalej dvaja knihovníci, o pokladnicu sa starali dvaja revízori. Knižovníkom pribudla povinnosť viesť korešpondenciu s podporovateľmi knižnice.

Fond knižnice bol rozdelený podľa jazyka na poľskú, ruskú, slovenskú, českú a srbskú literatúru. K 8. aprílu 1837 bol stav knižnice 339 spisov v 387 zväzkoch. Okrem toho knižnica dostávala periodickú tlač, v školskom roku 1838/39 v počte desať titulov novín a časopisov. K dispozícii boli aj príležitostné básne, brožúry a kalendáre.

V druhej polovici roku 1841 Štúr vymohol, aby knižnica dostala vhodnejšiu a priestrannejšiu miestnosť. V tomto období vypracoval *Soustavu*

Oustavu Slovenského v Břetislave na školský rok 1842/43, kde o. i. riešil aj otázku vzťahu knižnice voči ústavu. Soustava zadefinovala jej organizačné usporiadanie, prísny knižničný poriadok, úlohy a disciplínu funkcionárov a čitateľov. Podľa tohto návrhu disponoval knižnicou ústav, spravoval ju z vlastných prostriedkov a príspevkov darcov. Štúrom vypracovaný štatút jej dával perspektívu moderne budovanej inštitúcie s poslaním zhromažďovať a sprístupňovať odbornú literatúru. Vďaka premyslenej organizácii práce vstupovala knižnica do novej etapy činnosti. Počet zapísaných čitateľov stúpol v školskom roku 1843/44 na 85.

Slovanský ústav po zosadení Ľudovíta Štúra z katedry v roku 1844 ustrnul v činnosti. Katedra stratila charakter mobilizačného centra slovenského národného hnutia. Vzniknutá situácia mala vážne dopady aj na fungovanie a samotnú existenciu knižnice. Jej budovanie takmer ustalo. Knižovníci sa snažili fond dopĺňať aspoň náhodnými knižnými darmi a udržiavať výpožičnú službu. Počet zapísaných členov klesal. V školskom roku 1844/45 ich bolo 42, o dva roky už len 33. Alarmujúco poklesol tiež počet knižných prírastkov. V rokoch 1845 – 1847 ich zaznamenali knižovníci len deväť!

Knižnica utrpela aj počas revolúcie 1848 – 1849. Výpožičná činnosť bola zastavená, z fondu sa v tomto období stratilo asi 30 titulov. Po obnovení výpožičnej služby si už knižnica nesmela vytvárať fond z vlastných finančných prostriedkov, preto prírastky pribúdali iba z darov jednotlivcov. Najnutnejšie výdavky sa kryli z peňazí, ktoré študenti príležitostne zozbierali medzi sebou. V roku 1851 získala knižnica spisy, ktoré jej závetom odkázal Juraj Palkovič, o rok neskôr pribudlo do fondu viac ako sto kníh zo zbierky Jána Kollára.

Celkovo však v 50. a 60. rokoch činnosť knižnice stagnovala. Posledné správy o vypožičiavaní sú z prvého semestra školského roku 1873/74. Sumárny stav fondu je známy z roku 1896. Knižnica Slovenského ústavu mala v tomto období približne 1 525 zväzkov.

Podľa *Katalógu Knižnice Slovenského ústavu* z roku 1899 zostaveného profesorom bratislavskej reálky Ľudovítom Wagnerom sa fond knižnice členil na ruskú; poľskú; českú a slovenskú; srbskú, chorvátsku a slovinskú

a inojazyčnú literatúru (nemecká, latinská, francúzska, maďarská, rumunská a grécka). Literatúra v prvých štyroch skupinách sa delila aj odborovo na diela teologické, filozofické, dejepisné a zemepisné, jazykovedné, na gramatiky, slovníky a literárnu históriu, prírodné vedy, beletriu, časopisy a rôzne. Knižnica so stavom zachyteným v tomto katalógu sa stala depozi-
tom lýcea, nad ktorým mala patronát Evanjelická a. v. cirkev v Bratislave.

Po zmene štátoprávnych pomerov v októbri 1918 a vzniku Knižnice Univerzity Komenského, predchodkyne dnešnej Univerzitnej knižnice v Bratislave, vyvíjal jej riaditeľ Ján Emler iniciatívu, aby získal knižnicu Slovanského ústavu pre jej fondy. Depozit knižnice bol odovzdaný 21. septembra 1923 podľa stavu zaznamenaného vo Wagnerovom katalógu. Dôležitosť a význam knižnice viedli k realizácii nového spracovania a knižného vydania jej katalógu pod názvom *Katalóg Knižnice Slovanského ústavu v Bratislave* (Univerzitná knižnica v Bratislave, 1972).

Slávnostné otvorenie konferencie *Ľudovít Štúr s knihami a v knihách*

Druhým podujatím v rámci roku Štúra na pôde Univerzitnej knižnice v Bratislave bola vedecká konferencia **Ľudovít Štúr s knihami a v knihách**. Jej spoluorganizátorom bol Historický ústav Slovenskej akadémie vied. Konferenciu otvorila svojím príhovorom generálna riaditeľka Univerzitnej knižnice Ing. Silvia Stasselová. Privítala prednášajúcich

a hostí, vyzdvihla osobitné postavenie knižnice v súvislosti so Štúrovým politickým životom. Poďakovala sa usporiadateľom za organizáciu a Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky za podporu podujatia.

Na podujatí odznelo sedem referátov. Univerzitnú knižnicu reprezentovali dva. PhDr. Dušan Lechner a Mgr. Zlatica Pytlová v príspevku *Knižnica Slovanského ústavu v Bratislave – osudy a príbehy* predstavili Knižnicu Slovanského ústavu, zloženie, spracovanie, dopĺňanie jej knižničného fondu a zdôraznili jeho význam pre spoločnosť v minulosti a dnes. Dôraz kládli aj na osobnosti, ktoré zohrali dôležitú úlohu pri zakladaní a ďalšej existencii knižnice. Venovali sa tiež snahe Univerzitnej knižnice o vyhlásenie fondu Knižnice Slovanského ústavu za národný historický knižný fond a ťažkostiam s tým súvisiacim.

Mgr. Bronislava Svobodová sa v referáte *Štúr o kalendároch vs. kalendáre o Štúrovi* zamerala na menej známe a využívané typy prameňov – knižné kalendáre. V prvej časti príspevku priblížila prostredníctvom dostupnej literatúry a korešpondencie Štúrove názory a postoje ku kalendárom ako prostriedkom šírenia osvetu. V druhej časti predstavila osobnosť Štúra ako ho zaznamenali knižné kalendáre v článkovej produkcii do konca 60. rokov 20. storočia.

Doc. PhDr. Gabriela Žibritová, CSc. sa vo svojom vystúpení na tému *Knižnice nedeľných škôl ako súčasť vzdelávania ľudu* zamerala na nedeľné školy a spolky miernosti ako súčasť výchovno-vzdelávacieho a osvetového programu štúrovcov. Na základe správ zo Slovenských národných novín sa pokúsila ozrejmiť ich fungovanie. Knižnice nedeľných škôl považuje za predchodcov neskorších verejných knižníc.

MUDr. László Kiss, CSc., dr. habil z Vysokiej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave zaujal pozornosť účastníkov konferencie príspevkom *Okolnosti smrti Ľudovíta Štúra pohľadom historika medicíny*. Keď dal do súvisu celkový Štúrov zdravotný (fyzický a psychický) stav, závažnosť jeho zranenia, postup lekárov pri jeho liečení v intenciách

poznatkov medicíny polovice 19. storočia, dospel k názoru, že bezprostrednou príčinou smrti Ludovíta Štúra mohla byť tuková embólia.

Za historický ústav Slovenskej akadémie vied vystúpili PhDr. Eva Kowalská, DrSc., PhDr. Daniela Kodajová a Mgr. Peter Macho, PhD.

Eva Kowalská podala kritický *Prehľad najnovších výskumov života a diela Ludovíta Štúra*. Upozornila na tradičné vzorce prezentovania Štúra a preberanie nepresných a chybných informácií a údajov o ňom. Vyslovila ľútosť, že slovenská historická obec doteraz nevyprodukovala vecnú, ideológiou a kultom osobnosti nezaťaženú vedeckú biografiu Ludovíta Štúra.

Daniela Kodajová v referáte *Štúr v jubileách – obzretie sa za rokom Ludovíta Štúra* priblížila spôsoby, akými si spoločnosť pripomenula Štúra v jeho doterajších výročiach. V minulosti celonárodné pompézne oslavy sa tohto roku zmenili na sériu samostatných menších podujatí. Na rozdiel od glorifikácie a heroizovania jeho osobnosti v predchádzajúcich obdobiach sa dnes Štúr zdôrazňuje ako človek „z mäsa a kostí“ – s omylmi, chybami a slabosťami, niekedy až na úkor jeho zásluh.

Konferenciu uzavrel Peter Macho prezentáciou kolektívnej monografie *Ludovít Štúr na hranici dvoch vekov. „Život – dielo – doba verzus historická pamäť“*.

Mgr. Bronislava Svobodová – Mgr. Lívia Kurucová, PhD.

VEDECKÁ KONFERENCIA CSTI 2015

Slovenské národné múzeum v dňoch 7. 10. – 9. 10. 2015 usporiadalo v priestoroch výstavného pavilónu Podhradie vedeckú konferenciu CSTI 2015 (Conservation Science, Technology and Industry), ktorá svojím konceptom prepojenia humanitných s exaktnými vednými odbormi nadväzovala na konferencie SNM z predchádzajúcich rokov.

Podujatia sa tento rok zúčastnili pracovníci oddelenia reštaurovania: Ivana Palkovičová, Petra Slaninová, Tomáš Horniak a Lenka Fajmonová.

Naše oddelenie prezentovala na konferencii Mgr. Ivana Palkovičová s príspevkom „*Prieskum výskytu mikrobiologického poškodenia na knihách z fondov Univerzitnej knižnice a ich následná dezinfekcia*“. Tento príspevok bol zhrnutím našich najčerstvejších prieskumov stavu skladov UKB a ich dezinfekcie prostriedkom Sanosil S010.

Pre nás najvýznamnejšie prednášky mali pár spoločných menovateľov a okruhov problematik. Prednášky by sa tak dali rozdeliť do tém. Ich opakovanie dokazuje pálčivú potrebu pre riešenia a diskusie.

1 Manažovanie kultúrnej inštitúcie so zreteľom na uskladnenie zbierkových predmetov

Každá verejná inštitúcia vlastniaca kultúrne predmety sa potýka s otázkou ich vhodného uskladnenia a teda s podobnými problémami pri dosahovaní tohto cieľa. Dôležitým je najmä vhodné miesto, jeho zabezpečenie a náklady na jeho vytvorenie.

Antonín Šimčík bol pozvaným prednášateľom s príspevkom „*Preventivní konzervace v každodennosti muzea*“, v ktorom bola zdôraznená dôležitosť plánovania a manažmentu. Inštitúcia by si mala nájsť priority a k tým patrí najmä uschovanie predmetov, za ktoré zodpovedá. Stále skladové podmienky sú preto povinnosťou každej inštitúcie k svojmu fondu. Tu sa ukazovala rozdielnosť medzi slovenskými a českými postupmi pri starostlivosti o fond, v Čechách za stav skladov a dozeranie na podmienky v nich zodpovedá priamo reštaurátorské oddelenie, ktoré má potom väčší prehľad o potrebe ďalších prác, ako aj preventívnych opatrení. Podmienky sa pravidelne kontrolujú s dôrazom na sledovanie nadstavených štandardov. V našich inštitúciách však za tento stav zodpovedajú iné oddelenia.

Nadstavenie cieľov inštitúcie aké majú v Čechách však logicky vedie pri potrebe nových priestorov o snahu diskusie s reštaurátorským odde-

lením, o konverzáciu a pripomienkovanie, ktoré sú pri plánovaní zahrnuté do konceptu budovy.¹

Vyústením takéhoto úspešného manažmentu bolo aj Zemské múzeum, v ktorom boli síce za cenu vyšších počiatkových nákladov použité prírodné materiály a zaujímavé technické riešenia², ako aj banálne, ale efektívne použitie ľahko prístupných vitrín³, či LED osvetlenia. Vďaka týmto krokom sa však financie vrátia a môžu tak priniesť inštitúcii takmer nulové náklady, spolu s výbornými výstavnými ako aj skladovými podmienkami.

Príspevok Igora Fogaša potom poukazoval najmä na nutnosť predchádzania havarijných situácií v depozitároch a dôležitosť užšej spolupráce medzi kurátorom a reštaurátorom.

Pretože nie je možné riešiť uchovávanie predmetov ich neustálym reštaurovaním a odkladaním do nevhodných podmienok. Aj inštitúcia, v ktorej pôsobil, riešila nové skladové priestory. Najlepším riešením by samozrejme bol pasívny dom, avšak ako vždy v súvislosti s kultúrnymi inštitúciami, chýbali peniaze a tak sa prioritou pri zriaďovaní stalo namiesto vybudovania vyhovujúcejšieho priestoru, aspoň najlepšie možné monitorovanie priestoru rôznymi typmi senzorov, s dôrazom na zbierkové režimy ICOM, ICCROM, ASHRAE.

Aj tieto príspevky dokazujú dôležitosť prevencie. Aby reštaurátorské oddelenie nebojovalo neustále so sisyfovskými úlohami, je nutná koordinácia inštitúcie pri ochrane jej historických zbierok.

2 Prekyslenie papierových dokumentov a ich deacidifikácia

Zaujímavými príspevkami z hľadiska budúcnosti drevitých papierov boli postupy deacidifikácie, teda odkyslenie papierových dokumentov.⁴

Boli prezentované dva príspevky s protichodnými názormi na vhodnosť používania vodných procesov, ktorý je nielen bezpečnejší, ale aj vhodnejší. Výsledkom bola plodná diskusia.

Vladimír Bukovský a Mária Trnková predložili „Príspevok k neutralizácii kníh v nevodnom prostredí“. Na opačnej strane bola prezentácia pracovníkov Slovenskej technickej univerzity, Fakulty chemickej potravinárskej technológie⁵ s príspevkom „Dajú sa knihy deacidifikovať vodnými procesmi?“. Pracovníci STU prezentovali vlastný prototyp funkčného zariadenia UNILAB.

Výhodou vodných procesov je hlbšie prenikanie účinnej látky do štruktúry papiera. Vodné procesy, samozrejme, majú svoje úskalia, no bez ich použitia ostávajú väčšinou účinné látky na povrchu. Použitím vody však môže dôjsť k nevratným zmenám. Na fakulte FCHPT výskumom dospeli k hraničným výsledným hodnotám desiatich percent, s ktorými sa dá bezpečne pracovať. Prototyp UNILAB tak pracuje s nastriekavaním papiera na vlhkosť 10 %, po ktorom sa následne suší na pôvodnú vlhkosť, nanesenie sa opakuje, pričom sa vystriedava postupne aj 20 cyklov. Neutralizácia kyslejšieho PH závisí od počtu cyklov, a tak sa pri vyššom počte cyklov môžeme dostať z úrovne 4 až na úroveň PH 6.

Zariadenie UNILAB má prvé testovacie odkyslenia za sebou, pričom tu vzniká veľká nadej na ďalší, aj keď pravdepodobne dlhý vývoj.

3 Možnosti dezinfekcie priestorov a predmetov

O prostriedku Sanosil informoval pred nami kolektív autorov⁶ v prednáške „Nové trendy v oblasti eliminácie mikrobiologickej kontaminácie pri ochrane objektov kultúrneho dedičstva“.

Naše oddelenie pracovalo veľmi úspešne s prostriedkom Sanosil pri dezinfekcii skladových priestorov od aktívnych plesní a spórov. Naše výsledky boli pred aj po dezinfekcii podrobené nezávislému laboratórnemu screeningu.

„Sanosil ako svoju hlavnú aktívnu látku používa peroxid vodíka, ktorý je neškodný pre životné prostredie. Elementárny kyslík, vznikajúci z peroxidu vodíka, atakuje bunčné steny mikroorganizmov priamym kontaktom.

Chemická reakcia s molekulami bunčných stien spôsobuje ich denaturáciu a deštrukciu. ...účinná látka stabilizovaná a posilnená striebrom. Stopy striebra nie sú viditeľné ani toxické. Účinne však zabraňujú opätovnej mikrobiologickej kontaminácii.”⁷

Nesporne zaujímavým príspevkom z Českej republiky bol prieskum použitia esenciálnych olejov pri preventívnej ochrane pred plesňami.

Ďterické oleje sú vonné, vysoko prchavé látky, ktoré sa pri kontakte so vzduchom vyparujú. Z chemického hľadiska sú esenciálne oleje tvorené monoterpenmi, monoterpenolmi, fenolmi, esterami, ketonmi, aldehydmi, oxidmi a ďalšími zložkami ktoré majú rôzne pôsobenie: antiseptické, protizápalové, protivírusové, antibakteriálne a iné.⁸

Naši kolegovia z Čiech s nimi na základe týchto poznatkov pracovali určitú dobu, pričom testovali ich fungicídne⁹ účinky. Testy potvrdili výraznú redukciu počtu živých spór a plesní, pričom sa čiastočne zminimalizovali aj odolné plesne a ich spóry boli usmrtené, avšak aktívne plesne zahubené neboli. Táto dezinfekcia by preto bola najviac vhodná ako preventívna, ani nie tak pre jej fungicídny, ako fungistatívny efekt, ktorý je významnejší. Ako najúčinnnejšie zložky esenciálnych olejov sa pritom prejavovali citral a linalyacetát.

Ďalší spôsob dezinfekcie zbierkových predmetov pomocou fumigácie etylénoxidom prezentovalo pracovisko Slovenskej národnej galérie vo Zvolene. SNG pre tento spôsob dezinfekcie novozakúpila a vybudovala špeciálnu dezinfekčnú komoru. Tento spôsob dezinfekcie etylénoxidom vykazuje stopercentnú účinnosť. Zároveň však patrí k tým najnebezpečnejším spôsobom. Vzniká tu zdravotné riziko pre obslužný personál.

4 Rôzne možnosti skúmania diel a možnosti spoľahlivého datovania

Boli prezentované rôzne spôsoby skúmania diel pomocou klasických tzv. „forenzných metód“, ktoré už však nie sú takou horúcou novinkou, ako pred pár rokmi.

Tento okruh tém až tak nesúvisí s našou praxou, ale nedá mi nespomenúť kvalitnú, ale najmä zaujímavú prednášku Dr. Makeša, ktorý v úvode predstavil film o falzifikátoch „*záleží na pravosti?*“. Poukazoval ním na nedostatočnú schopnosť rôznych aukčných domov identifikovať autora alebo dokázať presné datovanie diela.

Hlavne preto sa on ako chemik, začal zaoberať metódou určenia diela dokázateľnou empiricky. František Makeš používa enzýmy ako katalyzátory, určujúce hydrolytický profil obrazu. Pomocou rozboru je možné jasne dokázať, čo je zámerne maľovaným falzom a čo originálom.

Technikou je možné určiť aj obdobie vzniku diela, pretože pre každé obdobie je charakteristická iná technika aj postupy. Technika maľby sa v jednotlivých regiónoch a obdobiach podľa škôl variuje a má svoje charakteristické znaky, rodí sa a umiera. Pre tento spôsob skúmania je však potrebný spoľahlivo datovaný obraz vhodný ako materiál na porovnanie.

5 Reštaurátorské projekty

Posledným okruhom prezentovaných príspevkov boli informácie o rôznych zaujímavých reštaurátorských projektoch. Vďaka týmto príspevkom sme si trochu rozšírili prehľad o prácach kolegov, ako napríklad Cypriánov herbár, kaštieľ v Rusovciach, ale aj pieskovcové sochy v Novom lese u Kuksu, či návrh na projekt zimného prístavu v Bratislave.

Konferencia bola pre nás veľmi prínosnou nielen pre spomínané príspevky, vďaka ktorým sme si odborne rozšírili naše vedomosti, ale aj pre spoznávanie nových kolegov, ktorí často riešia rovnaké alebo podobné problémy a následné debaty s tým spojené.

Mgr. Slaninová Petra

Poznámky

- [1] Nakoniec pri vyústení tejto snahy boli reštaurátori prizvaní do diskusie pri budovaní nových priestorov, aby ich pripomienky boli akceptované a zahrnuté do výstavby objektu.

- [2] Napríklad odvlhčenie pivnice teplovodnými rúrkami.
- [3] Utlahčenie prístupu pre personál, bez potreby prizvania tretej strany.
- [4] zdroj Rokovania vlády SR :Program záchran, stabilizácie a konzervovania klasických nosičov informácií v Slovenskej republike: <http://www.obnova.sk/clanok/kyslost-papiera-ohrozuje-pisomne-dedictvo> „...odstrániť kyslosť (deacidifikácia, neutralizácia, odkysľovanie) z drevitého papiera, jedného z klasických nosičov informácií, ktorý sa začal vyrábať a používať po roku 1850, je celosvetový problém. Životnosť kyslého papiera je 100 až 200 rokov a najstaršie dokumenty už končia svoju životnosť a v krehkosti sa stávajú nepoužiteľným“
- [5] Michal Jablonský, Katarína Vizárová, Janka Kazíková, Roman Fekete, Svetozár Katuščák
- [6] Jozef Hanus, Katarína Vizárová, Nina Lalíková, Michal Jablonský, Katarína Čížová, Michal Hanus
- [7] <http://www.europlan.sk/component/attachments/download/61>.
- [8] http://www.vonavalekarna.org/aromaterapie_info.html
- [9] Fungicíd – prostriedok na ničenie húb a plesní

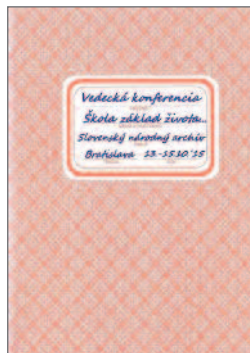
ŠKOLA ZÁKLAD ŽIVOTA...

História školstva v archívnych dokumentoch

Slovenský národný archív Bratislava, 13. – 15. 10. 2015

Slovenský národný archív usporiadal v spolupráci so Sekciou archívnictva a pomocných vied historických Slovenskej historickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied už tradičnú jesennú vedeckú konferenciu venovanú tento raz problematike školstva. Zaujímavá téma oslovila domácich i zahraničných prednášajúcich.

Po úvodnom otvorení konferencie riaditeľom Slovenského národného archívu Dr. Radoslavom Ragačom sa rozbehla séria prednášok, ktoré možno rozdeliť do viacerých okruhov. Niekoľko príspevkov analyzovalo situáciu a stav v školstve v rôznych časových obdobiach (v ranom novoveku, osvietenstve, v druhej polovici 19. storočia, v medzivojnovom období, počas vojnových rokov, ako aj po roku 1945 s presahmi do súčasnosti).

Otázky školského systému v náboženských a etnických kontextoch rozoberali autori na príklade organizácie výučby na nižších jezuitských školách v 17. – 18. storočí, vzdelávania na židovských náboženských a svetských školách, vzdelávania Rómov v medzivojnovom období alebo rusínskeho/ukrajinského školstva ako zdroja asimilácie na severo-východnom Slovensku.

Pomerne veľká skupina referátov sa zameriavala na školstvo v jednotlivých regiónoch Slovenska (školy v prírode a školy pri ozdravovniach v tatranských osadách, školy na inkorporovaných územiach hornej Oravy a severného Spiša, sieť ľudových škôl v Smolenickom a Ostrokamenskom panstve, školstvo v Trnave, Sereď, činnosť školského inšpektorátu v Bánovciach nad Bebravou) a na konkrétne školské ústavy (šľachtická škola v Strážkach a v Spišskej Belej, reformovaná ľudová škola v Košiciach, Arcibiskupské gymnázium v Trnave, evanjelické kolégium v Prešove, Trnavská univerzita v Trnave, Univerzita Komenského v Bratislave).

Problematike špecializácie školstva sa venovali príspevky o vzdelávaní živnostníkov v systéme učňovských škôl a o organizácii stredného vojenského školstva po roku 1945.

Iný okruh prednášok sa zaoberal jednotlivými študijnými odbormi a vyučovacími predmetmi predovšetkým na vysokých školách (štúdium archívnictva a pomocných vied historických, príprava telovýchovných pedagógov, zaradenie psychologických disciplín do prípravy lekárov, vedecká výchova ako najvyššia forma odborného vzdelávania).

Na nezastupiteľnú úlohu a špecifiká postavenia pedagógov v procese vzdelávania poukázali príspevky venované osobnostiam – učiteľom, vzdelancom a organizátorom školstva (učiteľ ľudovej školy v Tešedíkove Jozef Hüttner, vládny referent školstva Anton Štefánek, vysokoškolský pedagóg Ľudovít Bakoš, slovenský vzdelanec a básnik pôvodom z Nemeckej Lupče Ondrej Rochotský a i.).

Prednášajúci analyzovali vo svojich vystúpeniach aj rôzne kategórie prameňov k dejinám školstva (právne normy k založeniu školských inštitúcií, školské poriadky, pramene k histórii školstva na slovenských

jazykových ostrovoch v Maďarsku, motivačné príhovory pedagógov a študentov, výročné školské správy, listinný fond Múzea školstva a pedagogiky).

Predmetom posledného okruhu prednášok bola úloha mimoškolského vzdelávania v ženskom spolku Živena a v spolkoch miernosti, nedeľných školách, hospodárskych spolkoch.

V rámci priestoru na diskusiu odznali zaujímavé koreferáty prezentujúce činnosť Fakulty telovýchovy a športu Univerzity Komenského, Mestského múzea v Seredi a výskum Ústavu pamäti národa.

Za Univerzitnú knižnicu v Bratislave odznali na konferencii dva príspevky pracovníčok Kabinetu retrospektívnej bibliografie. V prvom *Výročné školské správy ako prameň výskumu škôl (1701 – 1953)* predstavili Bronislava Svobodová a Zlatica Pytlová tento špecifický dokument. Popri jeho niekoľko storočnom historickom vývoji spomenuli najhlavnejšie právne normy, ktoré mali vplyv na formálnu aj obsahovú stránku prameňa. Oboznámili účastníkov aj s výsledkami bibliografického spracovania. Podrobnejšou obsahovou analýzou článkového materiálu z výročných školských správ upozornili na ich potenciál pre výskum. V druhom referáte *Postavenie učiteľa na prelome 16. a 17. storočia z pohľadu slovenského vzdelanca Ondreja Rochotského* analyzovala Angela Škovierová 174 hexametrovú báseň *Pronomia scholarium*. Rochotský v nej kladie dôraz najmä na právnické vzdelanie a hľadá odpoveď na otázku, či si učiteľia zaslúžia a či sú hodní špeciálnej priazne panovníkov alebo nie.

Trojdnový bohatý program naplnený množstvom zaujímavých prednášok bol vyvážený spoločenským podvečerom spojeným s prezentáciou zborníka z minuloročnej konferencie *Remeslo má zlaté dno... Cechy, živnosti, manufaktúry a továrne v dejinách Slovenska* (Bratislava, 2014) a návštevou a prehliadkou expozícií Múzea školstva a pedagogiky.

Všetky príspevky budú publikované v pripravovanom zborníku z konferencie.

Mgr. Bronislava Svobodová

CENTRÁLNY DÁTOVÝ ARCHÍV – HISTÓRIA A SÚČASNOŠŤ

Do roku 2012 neexistovala spoľahlivá, primeraná a trvale udržateľná infraštruktúra na dlhodobú archiváciu. Zmena nastala v podobe výstupov digitalizačných procesov a digitalizačných projektov Operačného programu Informatizácia spoločnosti (OPIS), ktoré pokrývajú cca 3,5 mil. kultúrnych objektov. Aktuálne podmienky správy digitálnych kultúrnych objektov – na centrálnej i na inštitucionálnej úrovni rezortu MK SR a medzirezortne – charakterizujú nevyhovujúce a nedostatočné parametre technického vybavenia, nízka úroveň interoperability, šandardizácie, bezpečnosti a jednotného metodického riadenia príslušných pracovných postupov. Fragmentované úložiská údajov, ktoré sú súčasťou informatizačných projektov jednotlivých Pamäťových a fondových inštitúcií (PFI) z uplynulých rokov (KIS3G, CEDVU, CEMUZ a pod.), sú zastarané, výkonnovo poddimenzované a kapacitne nedostatočné. Východiskovou situáciou pre investičný národný projekt č. 8 – Centrálny dátový archív (CDA) je absencia dôveryhodného dátového úložiska pre nabiehajúce a pripravované digitalizačné projekty a funkčného riešenia komplexného a spoľahlivého zálohovania programových systémov a údajov. Absencia CDA bola kritickým a aktuálnym problémom OPIS P02.

Na základe písomného vyzvania Ministerstva kultúry SR (OPIS-2011 /2.1/08/NP) z 1. júla 2011 predložila Univerzitná knižnica v Bratislave 30. novembra 2011 Žiadosť o nenávratný finančný príspevok, a to ako oprávnený žiadateľ realizácie investičného národného projektu č. 8 – Centrálny dátový archív (CDA), ktorý bol zahrnutý v rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti, Prioritnej osi 2 – rozvoj Pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry (OPIS P02).

Cieľom projektu OPIS P02 č. 8 – CDA bol vybudovať komplexný integrovaný systém dlhodobého uchovávanía a ochrany digitálneho obsahu,

jeho získavania, spracovania, ochrany a využitia. V rámci projektu bol vybudovaný centrálny dátový archív, ktorý musí v zmysle predpísaných štandardov zabezpečiť uloženie kópií digitálnych objektov v najmenej dvoch geograficky oddelených lokalitách vzdialených minimálne 50 km. Lokality boli vybavené príslušným hardvérovým i softvérovým vybavením a prostredníctvom dátových telekomunikačných sietí sú vzájomne prepojené. Súčasťou dátového archívu je aj pasívny sklad pamäťových médií (terciárna lokalita), ktorý je umiestnený v objekte Univerzitetnej knižnice v Bratislave.

Primárne ciele projektu – záznam, zbieranie, dlhodobé archivovanie a ochrana digitálneho obsahu, realizovanie webharvestingu a webarchivingu – súčasne vytvárajú bázu pre systematickú podporu fyzickej digitalizácie kultúrneho, vedeckého a intelektuálneho dedičstva, ktoré budú v rámci digitalizačných projektov a kampaní riešiť príslušné PFI. Hlavným cieľom bolo vybudovanie dátových úložísk v stanovených lokalitách spĺňajúcich všetky definované parametre, ukazovatele, kritériá a štandardy stanovené projektom CDA.

Celková maximálna indikatívna čiastka, ktorá bola vyčlenená pre projekt CDA, predstavuje 33 193 918 € vrátane DPH (75,31 % zdroj Európsky fond regionálneho rozvoja, 13,29 % zdroj štátny rozpočet, 11,40 % zdroj štátny rozpočet pre financovanie princípů pro-rata).

Dňa 13. marca 2012 sa uzatvorila Zmluva o poskytnutí nenávratného finančného príspevku, na základe ktorého sa projekt CDA posunul do realizačnej fázy. Celková hodnota predmetu zmluvy predstavovala čiastku 33 184 470,48 €.

Centrálny dátový archív bol navrhnutý a funguje v súlade s požiadavkami a normami pre dôveryhodné dlhodobé úložiská (STN/ISO 16363, STN/ISO 14721).

Univerzitná knižnica v Bratislave zaviedla a používa systém manažérstva bezpečnosti informácií v oblasti **Správa systému Centrálného**

dátového archívu. Auditom bolo preukázané, že sú splnené požiadavky normy **ISO/IEC 27001:2013**. Certifikát je platný do **26. novembra 2017**.

Do roka a do dňa v októbri 2015 úspešne prebehol dohľadový audit medzinárodnej spoločnosti TŮV SŮD Slovakia s.r.o. podľa normy ISO/IEC 27001:2013 – Systémy manažérstva informačnej bezpečnosti. Pre úplnosť dodávame, že certifikácia podľa normy ISO/IEC 27001:2013 – Systém manažérstva informačnej bezpečnosti sa deje v nasledujúcom cykle:

1. Certifikačný audit pri zavedení systému SMIB v organizácii (2014-2017)
2. Dohľadový audit (2015)
3. Dohľadový audit (2016)
4. Nový certifikačný audit celého systému SMIB v organizácii (2017)

Systém poskytuje 24 hodinové reporty prírastkov počtu a objemu balíkov celkove a podľa vkladateľov (vybavené objednávky, uzavreté úlohy, počet médií,...). V súčasnosti je zmluvne podchytených 13 vkladateľov, ktorí aktívne CDA využívajú:

– Národné projekty OPIS P01 a P02:

(Operačný program informatizácia spoločnosti, prioritná os 1 a 2)

- Slovenský národný archív,
- Slovenská národná knižnica,
- Slovenský filmový ústav,
- Múzeum Slovenského národného povstania,
- Slovenská národná galéria,
- Univerzitná knižnica v Bratislave,
- Pamiatkový úrad Slovenskej republiky,
- Slovenský ľudový umelecký kolektív,
- Národné osvetové centrum.

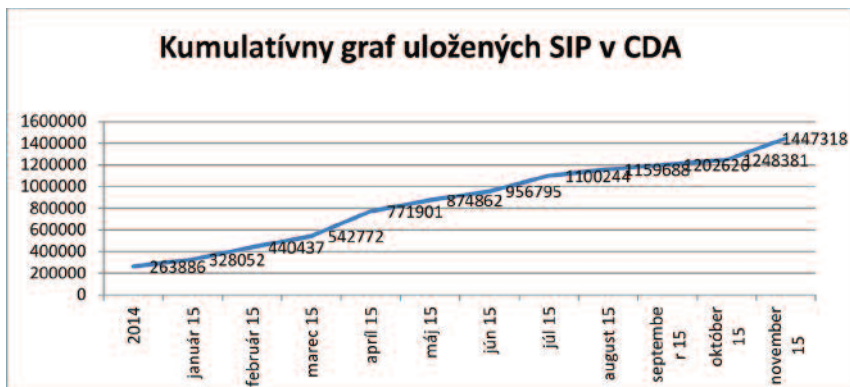
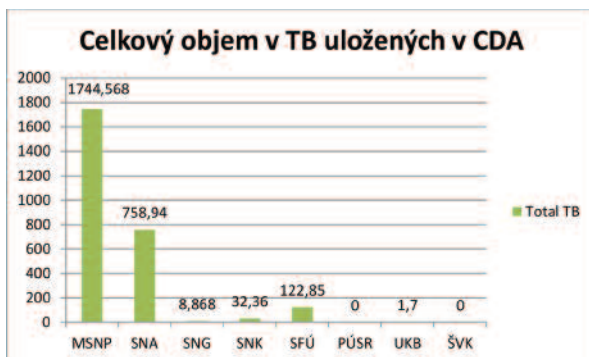
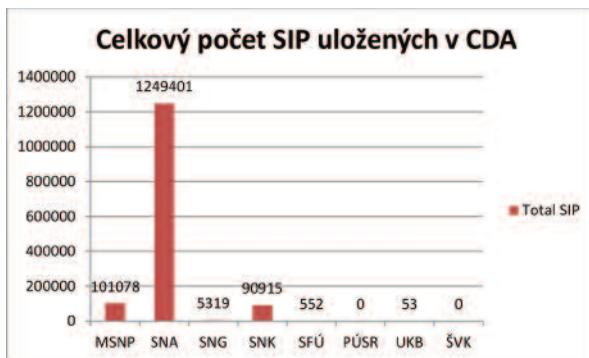
- Dopytovo orientované projekty OPIS P01 a P02:
(Operačný program informatizácia spoločnosti, prioritná os 1 a 2)
- Kancelária Ústavného súdu SR,
 - Vojenský historický ústav,
 - Štátny geologický ústav Dionýza Štúra,
 - Trnavský samosprávny kraj.

Pamäťové fondové inštitúcie sú združené do tzv. „určeného spoločenstva“. CDA s určeným spoločenstvom pravidelne komunikuje prostredníctvom cielených emailov o novinkách, odstavkách systému a pod. Určené spoločenstvo má na web stránke CDA vyčlenenú sekciu s dokumentmi, prístupnú len pre členov komunity. Zároveň CDA poskytuje prehľadné informácie o spracovaní dát, štatistiky, prezentácie na vlastnej web stránke, ktorú zamestnanci CDA aj sami aktualizujú (redakčný systém Drupal).

Aktuálny stav obsahu CDA sa denne publikuje na stránke <http://cda.kultury.sk/>. Sledujeme a pravidelne v týždenných reportoch publikujeme nasledujúce reporty:

- stav kampaní,
- celkový objem dát v CDA v TB, v PB,
- objem dát v CDA per PFI,
- celkový počet SIP balíkov,
- objem SIP balíkov per PFI,
- týždenný prírastok dát,
- mesačný prírastok dát,
- objem disseminovaných (vybratých) dát per PFI.

Reporty k 17. 11. 2015:

Mgr. Bibiana Žigová, Mgr. Lucia Kelemenová

FRAGMENTY Z KULTÚRNEJ HISTÓRIE V KALENDÁROCH

Knižná novinka

PEKAŘOVÁ, Katarína a kol. *Fragmenty z kultúrnej histórie v kalendároch*. Bratislava : Univerzitná knižnica v Bratislave, 2015. 178 s.

V máji tohto roku vydala Univerzitná knižnica v Bratislave monografiu *Fragmenty z kultúrnej histórie v kalendároch*. Myšlienka zosumarizovať niekoľko desaťročí trvajúci výskum kalendárov v Kabinete retrospektívnej bibliografie do knižnej podoby sa formovala postupne. Impulzom bolo jednak tridsať rokov od vydania *Bibliografie slovenských a inorečových kalendárov za roky 1701 – 1965*¹, jednak nedávne životné jubileum bývalej pracovníčky bibliografického oddelenia Želmíry Geškovej, ktorá venovala spracovaniu a výskumu kalendárov nemalú časť svojho pracovného života.

Na publikácii participovalo päť autoriek.² Jednotlivé časti vznikali ako samostatné texty a pre potreby monografie boli doplnené a čiastočne prepracované. Práca je rozdelená do štyroch kapitol. Prvá kapitola *Charakteristika, spracovanie a výskum kalendárov* sumarizuje a konfrontuje doterajšie výsledky domáceho a zahraničného, predovšetkým stredo-európskeho výskumu tohto typu dokumentu. Zaoberá sa vývinom kalendára, jeho obsahovými a formálnymi vlastnosťami a informačnou funkciou. Ťažisková druhá kapitola *Kalendáre ako prameň pre dejiny knižnej kultúry* charakterizuje a analyzuje kalendáre niektorých tlačiarov a vydavateľov pôsobiacich na území dnešného Slovenska (Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Bratislava, Košice, Levoča, Ružomberok, Trnava) a vydavateľov slovenskej produkcie v Budapešti. Tretia kapitola *Kalendáre a spoločenskovedné kontexty* v duchu interdisciplinárneho výskumu

kladie dôraz napr. na historické, etnografické, literárnovedné, jazykovedné, regionálne i biografické aspekty. Záverečná kapitola *Slovenské kalendáre v úlohe domáceho lekára* sleduje vývin zdravotnej osvety od prvotných impulzov v podobe púšťania žilou a purgácie v 15., resp. 16. storočí, cez snahy osvietencov odstrániť ľudové povery a predsudky až po cieľavedomú lekársku osvetu v 19. storočí.

Publikáciu dopĺňa obrazová príloha, resumé v nemeckom a anglickom jazyku a menný register.

Kalendáre predstavujú v našom prostredí jedinečný fenomén. Ich obsah je pestrou mozaikou praktických informácií, dobového svetonázoru, spôsobu myslenia a úrovne vzdelania v širších celospoločenských reláciách.

Cieľom monografie je nielen zhrnúť doterajší stav výskumu a doplniť ho o nové výsledky, ale predovšetkým upozorniť na tento zaujímavý, špecifický prameň.

Mgr. Bronislava Svobodová

Poznámky

- [1] KIPSOVÁ, Mária – VANČOVÁ, Tatiana – GEŠKOVÁ, Želmíra. *Bibliografia slovenských a inoreciových kalendárov 1701 – 1965*. Martin : Matica slovenská, 1984. 823 s.
- [2] Katarína Pekařová, PhD., Mgr. Želmíra Gešková, Mgr. Lívia Kurucová, Mgr. Miriam Poriezoová, PhD., Mgr. Bronislava Svobodová.

MALÁ PRAHA A „UHORSKÁ SECESIA“

Bratislava sa často považuje za „menšiu Prahu“, aj keď v mnohom sa ich podobnosť prejavuje predovšetkým tým, že hlavné mesto Slovenska je veľmi malebné a príjemné. Položené na Dunaji, zdôrazňuje, že patrí do Európy a má historické väzby s Rakúskom a Maďarskom. Tak ako do Viedne i do Budapešti je odtiaľ veľmi blízko. Obzvlášť vplyv z čias Uhorska, ktorý môžeme označiť ako „uhorskú secesiu“, je vidieť v zaují-

mavej architektúre. Život v Bratislave sa začína za úsvitu a ruch v uliciach utícha okolo ôsmej hodiny večer. Mýli sa ale ten, kto si myslí, že obyvatelia Bratislavy chodia skoro spať. Počas večerov pulzuje život v mnohých kaviarňach, reštauráciách a vinárňach, kde sa pri pohári vína, piva alebo haluškách stretávajú miestni i turisti.

Pohostinná knižnica paradoxov

Pohostinnosť a otvorenosť Slovákov sa nám potvrdili počas návštevy v rámci programu Erasmus+ v Univerzitetnej knižnici v Bratislave. Knižnica založená v roku 1919 je najstaršou vedeckou knižnicou na Slovensku. Nachádza sa v troch budovách umiestnených v historickom jadre. Jednou z nich je historický kláštor Klarisiek. Zrekonštruované historické interiéry a moderné zariadenie knižnice tvoria veľmi príjemné pracovné prostredie. V rozhovore s riaditeľom Úseku knižničných činností, Dr. Dušanom Lechnerom, sme sa dozvedeli, že Univerzitná knižnica je knižnicou paradoxov. Po prvé tým, že je Univerzitnou knižnicou iba svojím názvom. Po druhé, hrdí sa Lisztovou záhradou i pavilónom, ale Franz Liszt koncertujúci v Bratislave, v knižnici nikdy nebol. A po tretie, hlavný vstup do knižnice sa nachádza v krásnej barokovej hale, ale tá je do baroka iba štylizovaná. Pracovníci hovoria o paradoxoch s úsmevom.

V roku 1919 vznikla knižnica ako súčasť novozaloženej Univerzity Komenského. Od začiatku svojej existencie mala právo povinného výtlačku z územia Slovenska a od roku 1947 z územia celého Československa. V rokoch 1919 – 1954 plnia funkciu národnej knižnice. Postupne začalo 13 fakultných knižníc Univerzity Komenského plniť funkciu knižnično-informačného systému univerzity a Univerzitná knižnica sa stala samostatnou a nezávislou vedeckou knižnicou. V súčasnosti vytvára univerzitný charakter knižnice predovšetkým jej vedecký fond, ktorý tvorí vyše 2,5 milióna knižničných jednotiek a väčšinou je využívaný študentmi. Knižnica je aktívna aj na medzinárodnej úrovni, v roku 1981 sa stala súčasťou IFLA ako jej tisíci člen.

Náš Erazmus

Počas nášho pobytu sme navštívili oddelenia metodiky, doplňovania kníh a reštaurovania dokumentov. Tiež sme mali možnosť vymeniť si skúsenosti s vedúcim oboru projektového riadenia Ivanom Ciglanom.

Niekoľko slov od Barbary Chmielewskiej: „Ako vedúca Oddelenia doplňovania a spracovania fondov som veľmi zvedavá, ako prebieha akvizícia v iných knižniciach. Priznávam, že som bola ohromená prácou kolegýň z Bratislavy. Je ich v oddelení sedem, nemajú striktné zadelené povinnosti, pracujú na princípe, že každá robí všetko a vedia sa vzájomne zastúpiť. Navyše sa jedna z nich venuje objednávkam, faktúram i platbám a druhá sa venuje medzinárodnej výmene dokumentov. Oddelenie používa na katalogizáciu systém

VTLS Virtua. Nie je to program, ktorý možno považovať za používateľsky prívetivý, tým viac som bola pozitívne prekvapená množstvom mesačne spracovaného materiálu. Gratulujem k týmto výsledkom a prajem ešte lepšie výkony, nech sa dobre pracuje!”

Vedúca Kabinetu rukopisov, vzácných a starých tlačí, Dr. Klára Meszárosová pripravila špeciálne pre nás malú ukážku najzaujímavejších dokumentov z knižničných zbierok, ktoré prezentovala s obrovským zanietením.

Mali sme možnosť vidieť, zdá sa, že v Európe unikátny jav, konkrétne národný digitálny repozitár Centrálny dátový archív, ktorý zhromažďuje všetky digitálne kópie kultúrnych objektov vytvorených na Slovensku.

Okrem Univerzitnej knižnice v Bratislave sme mali možnosť navštíviť knižnice Univerzity Komenského, Ústrednú knižnicu Slovenskej akadémie vied, ako aj Centrum vedecko-technických informácií. Tá posledná knižnica je aktívna, zapája sa do mnohých významných celonárodných projektov a sídli v zaujímavej modernej budove. Vzhľadom na organizačné zmeny z jej oficiálneho názvu vypadlo slovo „knižnica“ a nové sídlo je vzdialené od centra mesta. To spôsobuje, že ju navštevuje oveľa menej čitateľov, ako v minulosti. Škoda.

... atrakcie mimo oficiálneho programu

Kolegyne z oddelenia metodiky, ktoré sa nám počas pobytu venovali, nám na záver zorganizovali výlet na hrad Devín, ktorý sa nachádza na malebnom mieste, na sútoku Dunaja a Moravy. Devín je miestom nálezov mnohých vykopávok, ktoré potvrdzujú, že táto oblasť bola osídlená už v mladšej dobe kamennej, čo je zjavné v tunajších expozíciách, kde sú okrem iných prezentované aj pozostatky keltskej, germánskej a rímskej kultúry. Písomné zdroje potvrdzujú, že hrad sa tu nachádzal už v 13. storočí. Počas svojej histórie menil majiteľov, v roku 1527 ho dostal do daru uhorský palatín Štefan Báthory, otec poľského kráľa, tiež Štefana. V roku 1809 hrad zničili napoleonské vojská. Od roku 1961 má štatút

národnej kultúrnej pamiatky. Na okolitých kopcoch sa pestujú ríbezle, z ktorých sa vyrába vynikajúce lokálne víno – devínsky ríbezlák.

Veľmi pekne ďakujeme kolegyniam Henriete Gábrišovej, Dane Oravcovej a Dagmar Kleinovej z oddelenia metodiky za starostlivosť počas nášho pobytu.

Barbara Chmielewska, oddelenie doplňovania a spracovania fondov
Anna Wołodko, oddelenie projektov a podporných fondov
Knížnica Varšavskej univerzity
(Preložila Mgr. Helena Mlejová)

*Slovenský jazyk, podobne ako český, znie v našich ušiach zábavne a roztomilo. Treba vedieť, že bežne používané „Nech sa páči“ nie je ponukou na prehliadanie všetkého (v poľštine podobne znejúce „Niech się patrzy“ znamená „Nech sa pozerá“, pozn. prekl.), ale zdvorilým zvratom označujúcim „Prosím pekne“ („Proszę bardzo“).

Pre tých, ktorých téma zaujíma: Rozmówki polsko-słowackie. Warszawa 2002. BUW Voľný výber: PG5239 W79 2002

ŽIVOTNÉ JUBILEUM KRISTÍNY KOLLÁROVEJ

V októbri tohto roku oslávila pekné životné jubileum dlhoročná vedúca pracovníčka Univerzitnej knižnice v Bratislave PhDr. Kristína Kollárová. Po neuveriteľných 26 rokoch, ktoré uplynuli od jej odchodu zo služieb knižnice, poznajú ju zo súčasných pracovníkov už len nemnohí. Jej životné jubileum je vhodnou príležitosťou pripomenúť si jej osobnosť a prácu.

PhDr. Kristína Kollárová, rod. Dobóová, sa narodila 24. októbra 1930 v Užhorode (na Zakarpatskej Ukrajine, ktorá bolo v tom čase súčasťou Československej republiky). Po druhej svetovej vojne žila s rodinou na Slovensku. Do pracovného života vstúpila roku 1949, jej pracoviskami boli postupne: Štátny veterinárny ústav v Bratislave (1949 – 1955), Krajský výbor Zväzarmu – Zväzu pre spoluprácu s armádou v Bratislave (1955 – 1956) a Slovenský výbor Zväzarmu (1957 – 1962, tam počas pracovala v redakcii časopisu *Obranca vlasti*). Popri zamestnaní si K. Kollárová roku 1961 dokončila stredoškolské štúdium a v nasledujúcom roku začala diaľkovo študovať na Univerzite Komenského. Študijný odbor, ktorý si zvolila – knihovníctvo – súvisel s jej novým pracovným zameraním, v tom čase bola už pracovníčkou Univerzitnej knižnice v Bratislave. Vysokoškolské štúdium na Katedre knihovníctva Filozofickej fakulty Univerzity Komenského úspešne ukončila roku 1966 a neskôr zavŕšila rigoróznym pokračovaním a získaním titulu doktorky filozofie (PhDr., 1978).

Pracovníčkou Univerzitnej knižnice sa K. Kollárová stala 1. apríla 1962. Bola prijatá do bibliografického oddelenia, sprvu dočasne a neskôr do trvalého pracovného pomeru. S novým pracoviskom a jeho úlohami sa rýchlo oboznámila a zžila. Okruh jej pracovných úloh tvorili práce spojené

s budovaním bibliografickej čítárne, resp. študovne, starostlivosť o príručnú knižnicu oddelenia, evidencia a distribúcia bibliografií a ďalších publikácií, i administratívno-technické práce. S pokračujúcim štúdiom knihovníctva menila sa postupne aj pracovná náplň K. Kollárovej, pribúdalo v nej odborných úloh a prác.

Na báze bibliografického oddelenia bolo roku 1963 zriadené referentské oddelenie. Knižnícka a bibliografická práca bola v ňom organizovaná na odborovom princípe. V rámci jednotlivých odborných referátov sa združovali všetky knižnícke činnosti, počnúc výberom zahraničnej literatúry na dopĺňovanie knižničného fondu, ďalej to bola vecná (systematická a predmetová) katalogizácia prírastkov, bibliografická práca, tvorba rešerší a ďalšia informačná činnosť, príprava výstav a i. Na čele referátu stál odborný referent, v referáte pracovali aj ďalší 1 – 2 pracovníci.

K. Kollárová sa po ukončení vysokoškolského štúdia stala odbornou referentkou pre odbory technika, doprava a spoje, obchod, domáce hospodárstvo.

Prácu odbornej referentky však vykonávala len krátko, po odchode vedúceho referentského oddelenia Juraja Eckera na post zástupcu riaditeľa bola od 1. januára 1967 vymenovaná za vedúcu tohto oddelenia. No aj v tejto funkcii pôsobila iba rok. Život jej prinášal ďalšiu novú výzvu.

Významným medzníkom v pracovno-profesijnom živote K. Kollárovej sa stalo jej preloženie do novozriadeného referátu pre mechanizáciu Univerzitnej knižnice. Referát bol zriadený k 1. januáru 1968 a K. Kollárová bola sprvu jeho vedúcou i pracovníčkou v jednej osobe. Na čele tohto pracoviska, od r. 1971 už ako oddelenia mechanizácie a automatizácie spracovania údajov a od r. 1984 odboru automatizácie, stála ako jeho vedúca plných dvadsať rokov (do 31. decembra 1987). Zaslúžila sa o jeho personálne vybudovanie, odborné vyprofilovanie, technologické a technické vybavenie a sama sa podieľala na plnení jeho úloh. Obzretie sa na pôsobenie K. Kollárovej v tejto funkcii je zároveň pohľadom do histórie auto-

matizácie a aplikácie moderných informačných technológií v Univerzitnej knižnici.

V čase vzniku referátu pre mechanizáciu boli už v Univerzitnej knižnici isté skúsenosti s využívaním prostriedkov, tzv. malej mechanizácie (okrajovo dierované a priehľadové karty). Náplňou činnosti referátu v prvej etape bolo vytypovanie, resp. výber knižnično-informačných činností pre aplikáciu prostriedkov reprodukčnej, organizačnej a výpočtovej techniky a následná realizácia v spolupráci so zainteresovanými odbornými útvarmi knižnice, s perspektívou rozširovania okruhu týchto činností a postupného prechodu k automatizácii knižničných procesov. Už v r. 1968 sa zhromaždila takmer desiatka navrhovaných činností a agend; týkali sa zväčša budovania, resp. vedenia rôznych evidencií. Niektoré sa začali aj experimentálne overovať, celkove však postup prác brzdila absencia organizačnej a ďalšej techniky v knižnici, ktorá sa eliminovala len postupne.

Prvý organizačný automat s dierovacími zariadeniami a snímačmi diernej pásky (CONSUL 253) bol do knižnice zakúpený v r. 1969. V tom istom roku vyšla prvá publikácia spracovaná s jeho využitím *Adresár inštitúcií na Slovensku, ktoré kooperujú s celoštátnou evidenciou zahraničnej literatúry* [2 – 3]. Bol to spoločný produkt referátu pre mechanizáciu a pracoviska celoštátnej evidencie zahraničnej literatúry (neskoršieho oddelenia súborných katalógov).

Mechanizácia, technizácia a perspektívne automatizácia knižničných činností a agend bola od začiatku zacielená tak na celoštátne a celoslovenské úlohy Univerzitnej knižnice, ako aj na jej úlohy takpovediac inštitucionálneho dosahu. Táto paralelná orientácia sa zvýraznila po rozšírení, resp. pretransformovaní referátu pre mechanizáciu na oddelenie mechanizácie a automatizácie spracovania údajov, a osobitne po otvorení výpočtového strediska.

Oddeleniu mechanizácie a automatizácie spracovania údajov (OMASÚ) pripadla celková gescia za mechanizáciu, technizáciu a automatizáciu

knižnice. Oddelenie plnilo funkciu výskumného, výkonného (realizačného), metodického a školiaceho pracoviska pre túto oblasť. Na jeho pôde sa v spolupráci so zainteresovanými odbornými útvarmi koncepcne dovtvárali ideové zámery jednotlivých úloh, ktoré sa následne transformovali do projektov, zabezpečovali programami a v niektorých prípadoch tam aj realizovali. V OMASÚ sa spočiatku v celom rozsahu vykonávalo vstupné spracovanie údajov (zaznamenávanie na diernopáskové a magnetické médiá), postupne ho však preberali technickými prostriedkami vybavované odborné útvary, kde sa tieto údaje vytvárali. Ich pracovníci sa zaoškoľovali v technickom laboratóriu OMASÚ. Úlohy a agendy založené na využití prostriedkov malej a strednej mechanizácie a organizačnej techniky sa po vyriešení a experimentálnom overení odovzdávali z OMASÚ do rutinej prevádzky v príslušných odborných útvaroch knižnice. Úlohy a agendy na báze výpočtovej techniky sa realizovali v spolupráci s inými inštitúciami a postupovali na externé počítačové spracovanie; vlastný počítačový systém nadobudla Univerzitná knižnica až koncom 70. rokov.

Prvé roky existencie OMASÚ boli predovšetkým obdobím budovania oddelenia po personálnej a technickej stránke. Personálna skladba oddelenia sa utvárala najmä z pracovníkov so stredoškolskou a vysokoškolskou kvalifikáciou, knihovníckeho i technického zamerania, s postupným pribúdaním odborníkov z oblasti výpočtovej techniky. Pracovníci oddelenia i jeho vedúca prechádzali takmer permanentným systémom ďalšieho vzdelávania (kurzov, školení, seminárov a workshopov), v rámci ktorého nadobúdali a rozširovali si potrebné znalosti a technické zručnosti. Organizačnú štruktúru OMASÚ tvoril úsek technického laboratória, ktorý začal svoju činnosť už v r. 1972, a postupne budované úseky projekcie, softvéru a hardvéru. V roku 1979 malo oddelenie 12 pracovníkov (v prepočte na plné úväzky 9 pracovných miest). Jeho pomerne skromnú technickú základňu, pozostávajúcu z niekoľkých organizačných automatov a adresovacieho stroja ADREMA, významne rozšíril a obohatil počítačový systém RPP 16 S, ktorý knižnica dostala koncom roka 1978; následne sa začalo s prípravami na jeho inštaláciu a otvorenie výpočtového strediska.

Napriek skromnému technickému vybaveniu a absencii vlastnej výpočtovej techniky sa v OMASÚ v 70. rokoch riešil a vyriešil celý rad úloh, procesov a agend s využitím modernej techniky. Riešili sa zväčša v rámci výskumných úloh – celoštátnych, celoslovenských a ústavných.

Ako prvá sa začala riešiť problematika počítačovej evidencie zahraničných periodík a tvorby ich celoštátneho súborného katalógu. Úloha budovať tento katalóg a sprístupňovať z neho údaje vyplývala pre Univerzitnú knižnicu ako stredisko celoštátnej evidencie zahraničnej literatúry (CEZL); touto funkciou bola knižnica poverená v zmysle Vyhlášky č. 110/1965 o evidencii zahraničnej literatúry. Kmeňovým pracoviskom knižnice, kde sa pre tento katalóg zhromažďovali údaje a kde sa budoval v klasickej lístkovej forme, bolo špecializované pracovisko CEZL, neskôr oddelenie súborných katalógov. V spolupráci s týmto pracoviskom sa rozbiehali práce na výskumnom projekte. V tejto súvislosti sa žiada spresniť, že predmetom výskumu boli zahraničné periodiká z tzv. devízových oblastí (okrem krajín socialistického tábora), ktoré boli ťažšie dostupné. Výskum prebiehal v niekoľkých etapách a jeho hlavnou riešiteľkou bola vedúca OMASÚ K. Kollárová.

Prvým produktom spolupráce – ešte takpovediac v etape predvýskumu – bolo spracovanie adresára inštitúcií kooperujúcich s CEZL; bol vydaný r. 1969 [2 – 3]. Následne bola úloha pod názvom *Zahraničné periodiká dochádzajúce do inštitúcií ČSSR : evidencia pomocou počítačovej techniky* zaradená do plánu výskumu v rezorte ministerstva kultúry, v rámci ktorého sa v rokoch 1970 – 1972 riešila jej prvá etapa [28 – 29, 12]. Realizačným výstupom z tejto etapy bol súpis *Zahraničné periodiká v ČSSR v roku 1969* [44]. Vyšiel v troch zväzkoch s celkovým rozsahom 2 361 strán, obsahoval súpis periodík a bohatý pomocný aparát (adresár odoberajúcich inštitúcií, lokácie periodík, registre – systematický, podľa jazyka periodík, podľa krajín ich vydania a rôzne súčtové prehľady).

Druhá etapa výskumnej úlohy, s názvom *Automatizovaný systém súborného katalógu zahraničných periodík (ASSKP) v ČSSR*, sa realizovala

v rokoch 1973 – 1975 na úrovni štátneho výskumu, v rámci programu štátnej informačnej politiky [30 – 34, 13, 15, 23]. Podklady pre spracovanie realizačného výstupu z výskumu boli odovzdané do Ústrednej technickej základne Ústredia VTEI v Prahe (ÚVTEI – ÚTZ), kde sa však jeho spracovanie – spracovanie súpisu *Zahraničné periodiká v ČSSR 1970 – 1972* – neúmerne predĺžilo. Podklady pre jeho tlač boli do Univerzitnej knižnice dodané až v r. 1979 [45]. V súpise boli zahraničné periodiká usporiadané do 22 tematických radov podľa MDT a každý tematický rad bol doplnený názvovým registrom a adresárom nadobúdateľských inštitúcií. V ÚTZ – ÚVTEI bol spracovaný aj súpis *Zahraničné periodiká v ČSSR 1973-1975*; tlačou bol vydaný roku 1982 [20 – 21, 46]. Ako výstup z druhej etapy riešenia úlohy bola spracovaná tiež príručka pre používateľov ASSKP [23].

V tretej etape (1976 – 1980) sa výskumná úloha riešila pod názvom *Budovanie databanky zahraničnej periodickej literatúry v ČSSR* a taktiež na úrovni štátneho výskumu [36 – 42]. Ako je zrejmé z názvu, bola zameraná na tvorbu súborného katalógu vo forme databázy a jeho sprístupňovanie v režime online. V tomto režime sa súborný katalóg periodík sprístupňoval z databázového centra ÚVTEI – ÚTZ od roku 1984 (s retrospektivitou od r. 1976). Po ukončení výskumu sa vypracoval program rozvoja špecializovaného systému VTEI zahraničných periodík na roky 1986 – 1990 a vzhľadovo do roku 1995.

Výsledky z jednotlivých etáp riešenia výskumnej úlohy sa prezentovali na odborných seminároch. Výskum počítačového spracovania celoštátneho súborného katalógu zahraničných periodík bola úloha náročná, tak vzhľadom na samotný význam tohto katalógu, ako aj na jeho značný rozsah. Evidovalo sa v ňom okolo 14 tis. titulov zahraničných periodík, odoberaných v 1 800 inštitúciách v celom Československu (1980).

Paralelne s výskumom tvorby a sprístupňovania ASSKP participovalo OMASÚ v prvej polovici 70. rokov na čiastkovej štátnej výskumnej úlohe *Zoznam prírastkov zahraničnej knižnej literatúry SIC – automatizované*

spracovanie, ktorej gestorom bola Slovenská technická knižnica (dnes CVTI SR). SIC – Slovenské informačné centrum vzniklo r. 1965 ako kooperačné združenie bratislavských vedeckých knižníc, Univerzitná knižnica bola jeho zakladajúcim členom. Predmetom výskumu v uvedenej úlohe bolo počítačové spracovanie prírastkov vo fondoch členských knižníc SIC a vydávanie súborného bulletinu *Prírastky zahraničných kníh*. Bulletin vychádzal od r. 1973 tlačou, postupne až v ôsmich sériách. Univerzitná knižnica sa podieľala na spracúvaní a vydávaní jeho dvoch spoločenskovedných sérií (série A a C). Jednotlivé série vychádzali s periodicitou 10 čísiel a ročným kumulovaným registrom autorov a významových slov z názvov kníh.

Na úrovni ústavného výskumu sa v OMASÚ riešili v 70. rokoch úlohy, zamerané na využívanie reprodukčnej techniky: *Možnosti využitia raziaceho stroja ADREMA (model 96) a tlačiarenskeho stroja (model 45) pre agendu ústredného adresára UK (1972) a Prieskum možností spracovávania periodík mikroreprodukčnou technikou v UK (1975)*. Poradenskou a metodickou činnosťou prispievalo OMASÚ k riešeniu výskumných úloh v iných odborných útvaroch.

V druhej polovici 70. rokov sa do popredia pozornosti OMASÚ a jeho vedúcej dostáva problematika budovania vlastného výpočtového strediska. Koncom roka 1976 ministerstvo kultúry rozhodlo o vybavení Univerzitnej knižnice výpočtovou technikou a o dva roky neskôr sa toto rozhodnutie naplnilo. Po národnej knižnici (Matici slovenskej) sa Univerzitná knižnica stala druhou knižnicou v rezorte kultúry s vlastným počítačovým systémom. Bol to počítačový systém 3. generácie a československej výroby – RPP 16 S. Jeho umiestnenie a inštalácia si vyžiadala rozsiahlu rekonštrukciu priestorov. Výpočtové stredisko bolo umiestnené na prízemí budovy na Michalskej ulici č. 1 (bývalý palác Uhorskej komory). Jeho slávnostné otvorenie 19. marca 1980 a začatie experimentálnej prevádzky znamenalo začiatok novej etapy v činnosti OMASÚ i v histórii Univerzitnej knižnice. Popri prevádzkovaní dovedajších čiastkových úloh a agend

sa vytvorili priaznivé podmienky na budovanie uceleného automatizovaného knižnično-informačného systému knižnice.

Perspektívnej automatizácii jednotlivých oblastí knižničnej práce sa venovala pozornosť už aj v predchádzajúcom období, v OMASÚ [06] a v ďalších odborných útvaroch (katalogizačnom, bibliograficko-informačnom a i.). No až roku 1982 sa vypracoval a do plánu ústavného výskumu zaradil projekt úlohy *Automatizovaný knižnično-informačný systém UK* (AKIS UK). Na lepšie zabezpečenie úlohy sa v rámci reorganizácie r. 1984 v OMASÚ vytvorilo osobitné Stredisko AKIS. (Spolu s ním novú organizačnú štruktúru oddelenia, resp. v tom čase už odboru automatizácie - OA tvorili Stredisko automatizovaného systému súborného katalógu periodík a Výpočtové stredisko. Počet pracovníkov odboru sa v nasledujúcich rokoch postupne zvyšoval, r. 1978 mal už odbor 18 pracovníkov, v prepočítaní na plné úväzky 14 pracovných miest.) V nasledujúcich rokoch sa projekčne a programovo riešili jednotlivé podsystémy AKIS (Doplňovanie fondu, Spracovanie fondu, Bibliograficko-informačná činnosť, Výpožičný proces, Riadenie a správna činnosť) a ich vzájomné prepojenie, s postupným a následným zavádzaním výsledkov do praxe. Na vykonávacom projekte jedného z modulov podsystému Bibliograficko-informačná činnosť spolupracovala K. Kollárová [43].

Zavádzanie výsledkov úlohy AKIS UK do praxe sa zosúladzovalo s výsledkami štátnej výskumnej úlohy *Integrovaný knižnično-informačný systém* (IKIS) na báze elektronizácie, riešenej v 2. polovici 80. rokov. V rámci tejto úlohy odbor automatizácie UK prevzal gesciu tematickej úlohy Komplexné poskytovanie knižnično-informačných služieb v podmienkach siete, neskôr blokovej úlohy Technológie.

Činnosť odboru automatizácie od polovice 80. rokov významne ovplyvnilo poverenie Univerzitnej knižnice funkciou koordinačného pracoviska na overovanie technológie online prístupu inštitúcií rezortu kultúry do zahraničných báz dát. V praxi išlo o zabezpečovanie rešeršných požiadaviek používateľov z rezortu kultúry prostredníctvom strediska

automatizovanej výmeny informácií v Ústave aplikovanej kybernetiky a vyhodnocovanie efektívnosti tejto služby.

Prehľad činnosti a úloh OMASÚ, neskôr odboru automatizácie sme načrtli (azda príliš podrobne) so zámerom poukázať na šírku, rôznorodosť i náročnosť úloh, ktoré prichodilo K. Kollárovej ako vedúcej tohto pracoviska zabezpečovať. Na viacerých úlohách sa v rozličnom meradle podieľala vlastnou prácou. Nové poznatky a riešenia čerpala v knižniciach doma i v zahraničí, využívala ich pri riešení úloh knižnice a sprístupňovala aj širšie [01, 11, 16]. Osobitný okruh jej úloh tvorila prezentácia a propagácia výsledkov Univerzitetnej knižnice na poli mechanizácie a automatizácie. Prezentovala ich na domácich i zahraničných odborných podujatiach [6 –7, 13, 18 – 19, 24], v odbornej tlači a literatúre [3, 5, 8 –10, 12, 14 – 15, 20, 22, 26] i v hromadných oznamovacích prostriedkoch [48 – 49]. V periodických zborníkoch Univerzitetnej knižnice prehľadne načrtla históriu mechanizácie a automatizácie v knižnici [04, 17, 25]. Žiada sa ešte poznamenať, že súčasťou úloh K. Kollárovej ako vedúcej OMASÚ, resp. OA bola takpovediac klasická riadiaca činnosť (konceptčná, plánovacia, analytická, hodnotiacia, štatisticko-výkaznícka, organizačná a i.).

Z jej postavenia ako vedúcej OMASÚ, resp. OA a charakteru úloh, ktoré jej prichodilo zabezpečovať, vyplývalo pre ňu členstvo a práca v poradných a pracovných orgánoch knižnice. Bola členkou vedenia, gremiálnej porady, oponentskej rady, edičnej rady, redakčnej rady časopisu *Zahranické periodiká v informačnej praxi*. Roku 1984 bola vymenovaná do funkcie zástupkyne riaditeľa pre oblasť automatizácie. Od r. 1974 bola členkou Komisie pre výskum a prognózy Výboru VTEI pri Ministerstve výstavby a techniky SSR.

Počas dvadsaťročného pôsobenia v oblasti mechanizácie a automatizácie sa K. Kollárová stala uznávanou odborníčkou v tejto oblasti. Za svoju prácu dostala rezortné vyznamenanie s titulom *Vzorný pracovník kultúry* (1975) a *Zaslúžilý pracovník kultúry* (1980). Pri príležitosti 60. výročia

vzniku Univerzitetnej knižnice udelil jej riaditeľ knižnice titul Vzorný pracovník Univerzitetnej knižnice (1979).

Po dvadsiatich rokoch vykonávania náročnej funkcie vedúcej OMASÚ, resp. OA požiadala K. Kollárová o uvoľnenie z tejto funkcie k 31. decembru 1987. Jej novým pracoviskom sa stalo oddelenie retrospektívnej bibliografie v odbore bibliograficko-informačnom, kde sa zapojila do práce na tvorbe *Katalógu slovacikálnych tlačí Univerzitetnej knižnice v Bratislave do roku 1918* [55]. Aj tu mala jej činnosť výskumný charakter, no bola zakotvená v inej oblasti – v oblasti dejín knižnej kultúry. *Katalóg slovacikálnych tlačí* (KST) predstavoval výskumno-bibliografický projekt zacielený na výskum slovacík (autorských, obsahových, výrobných a obsahových) vo fondoch Univerzitetnej knižnice a ich ucelenú prezentáciu. Práce na projekte začali r. 1986 Jozef Telgársky a Zuzana Banská, jeho realizačným výstupom bol osemzväzkový katalóg, vydaný postupne v rokoch 1999 – 2003. Konkrétne náplň práce K. Kollárovej tvoril prieskum katalógov a fondov knižnice, identifikácia slovacík a ich bibliografické spracovanie. Na predmetnej úlohe spolupracovala čosi vyše roka. Dňom 31. januára 1989 ukončila svoju pracovnú činnosť a odišla zo služieb Univerzitetnej knižnice.

Pre Univerzitetnú knižnicu v Bratislava vykonala PhDr. Kristína Kollárová veľa záslužnej práce a natrvalo sa zapísala do histórie knižnice. Jej výskumná i niektorá ďalšia práca svojím dosahom a významom prekračovala inštitucionálne rámce a zanechala výraznú stopu v širších dejinách zavádzania automatizácie a moderných technológií do práce knižníc.

Pri príležitosti životného jubilea PhDr. Kristíny Kollárovej si s úctou pripomíname všetku jej prácu. Našej jubilantke želáme do ďalších rokov dobré zdravie a veľa životnej pohody.

Súpis publikovaných prác PhDr. K. Kollárovej

- [1] Počítačová technika vo výpožičnej službe : (poznatky z návštevy Univerzitetnej knižnice v Bochume). In *Čitateľ*. – Roč. 17, č. 11 (1968), s. 402 - 404.

- [2] *Adresár inštitúcií na Slovensku, ktoré kooperujú s celoštátnou evidenciou zahraničnej literatúry*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1969. 262 s. (Spoluautori Oľga Floreánová, Štefan Malý).
- [3] Tranzistorový organizačný automat CONSUL 253 pri spracovaní adresára knižníc. In *Informačný a metodický spravodajca pre sieť vysokoškolských knižníc na Slovensku*. – Roč. 4, č. 3 (1969), s. 14 - 18.
- [4] Vytvorenie základných podmienok pre mechanizáciu a automatizáciu knižničných prác v Univerzitnej knižnici. In *Univerzitná knižnica v Bratislave 1965-1968*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1970, s. 78 - 82.
- [5] Mechanizácia a automatizácia spracovania údajov : (skúsenosti Univerzitnej knižnice). In *Čitateľ*. – Roč. 20, č. 5 (1971), s. 180 - 183.
- [6] Der Plan der automatisierten Ausleihverbuchung in der Universitätsbibliothek Bratislava. In *Automatisierung der Ausleihverbuchung in Bibliotheken : Materialien der internationalen Arbeitsberatung*. Berlin, 10. und 11. November 1970. Berlin : Methodisches Zentrum für wissenschaftliche Bibliotheken beim Ministerium für Hoch- und Fachschulen, 1971, s. 56 - 62.
- [7] Počítačové spracovávanie katalógu periodík. In *Využívanie počítačovej techniky v knižniciach a informačných strediskách : zborník zo seminára konaného 21. - 23. novembra 1972 v Kamennom Mlyne*. Bratislava : Zväz slovenských knihovníkov, bibliografov a informačných pracovníkov, 1972, s. 235 - 256.
- [8] Mechanisierung und Automatisierung in wissenschaftlichen Bibliotheken : Arbeitsergebnisse der Universitätsbibliothek Bratislava. In *Zentralblatt für Bibliothekswesen*. – Jahrgang 87, Heft 7 (1973), s. 391-403. In *Za socialistický život knižníc : zborník materiálov / Kútik, Vincent*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1979, s. 100 - 111. (Spoluautor Vincent Kútik).
- [9] Automatizovaný systém celoštátneho súborného katalógu zahraničných periodík v ČSSR. In *Niektoré výsledky výskumu v rámci Programu štátnej informačnej politiky*. 2. Bratislava : Slovenská technická knižnica, 1974, s. 63 - 84.
- [10] P 18-121-002-012 Automatizovaný systém celoštátneho súborného katalógu zahraničných periodík v ČSSR. In *SÚTZ Informace : 2. kontrolní den státního úkolu P 18-121-002 : sborník zpráv o stavu řešení dílčích úkolů*. Praha : ÚVTEI, 1974, s. 60 -64.
- [11] Správa o výmennej študijnej ceste do Maďarskej ľudovej republiky (Országos Széchényi Könyvtár v Budapešti), ktorá sa konala v dňoch 17. 10. - 26. 10. 1973. In *Správy zo študijných ciest knihovníkov do zahraničia: výťahy*. (15). Martin : Matica slovenská, 1974, s. 56 - 64. (Spoluautorka Oľga Floreánová.)
- [12] Zahraničné periodiká objednané a dochádzajúce do inštitúcií ČSSR – výskum evidencie pomocou počítačovej techniky. In *Československá informatika*. – č. 7/8 (1974). – Príloha *Soupis zpráv výzkumných a realizačních úkolů programu státní informační politiky. Část 3*, s. 415. (Spoluautorky Oľga Floreánová a Naďa Pissková).
- [13] *Automatizovaný systém celoštátneho súborného katalógu zahraničných periodík v ČSSR : materiál pre 1. medzinárodnú poradu odborníkov socialistických krajín k otázkam súborných katalógov a medziknižničnej výpožičnej služby*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1975. 15 s. (Spoluautorka Oľga Floreánová).
- [14] Registre publikovaných súpisov. In *Strojové spracovanie katalógov a registrov*. Bratislava : Zväz slovenských knihovníkov a informatikov, 1976, s. 61 - 79.

- [15] Súpisy Zahraničné periodiká v ČSSR ... In *Technická knihovna*. – Roč. 20, č. 6 (1976), s. 170 - 179.
- [16] Správa zo študijnej cesty do Maďarskej ľudovej republiky v dňoch 8. 11. - 16. 11. 1978. In *Správy zo študijných ciest knihovníkov do zahraničia : výťahy*. (20). Martin : Matica slovenská, 1979, s. 58 - 63. (Spoluautorka Mária Guldanová).
- [17] Výpočtové stredisko v Univerzitetnej knižnici. In *Univerzitná knižnica v Bratislave 1969 - 1979 : zborník z príležitosti 60. výročia*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1980, s. 206 - 213.
- [18] Prípravné obdobie pre vlastnú prevádzku výpočtového strediska v Univerzitetnej knižnici. In *INFOS '81 : zborník z 11. informatického seminára konaného v dňoch 30. marca - 2. apríla 1981 v Starom Smokovci*. Bratislava : ALFA, 1981, s. 179 - 185.
- [19] Register ako objekt popisu. In *Symposium o automatizaci národních bibliografií : (Praha, 14. - 16. říjen 1980) : sborník materiálů. 2. část*. Praha : Státní knihovna ČSSR, 1981, s. 285 - 296.
- [20] Počítačom spracovávaná súborná bibliografia Zahraničné periodiká v ČSSR ... In *Zahraničné periodiká v informačnej praxi*. – Roč. 1, č. 2 (1982), s. 52 - 63.
- [21] Poznámky k štruktúre a spracovaniu. In *Zahraničné periodiká v ČSSR 1973-1975. Zv. 1*. Bratislava : Univerzitná knižnica; ÚVTEI - ÚTZ, 1982, s. 5 - 7.
- [22] Navštívili sme Univerzitnú knižnicu v Bratislave. In *Čitateľ*. – Roč. 32, č. 12 (1983), s. 458 - 460.
- [23] *ASSKP : príručka pro uživatele*. Praha : ÚVTEI - ÚTZ, 1984. 74 s.
- [24] Netradičné technológie v službách používateľom. In *Medziknižničné služby na pomoc vede, technike a vzdelávaniu : zborník príspevkov zo seminára, ktorý sa konal dňa 6. 11. 1984 v Bratislave*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1985, s. 32 - 40.
- [25] Dialóg s počítačom – nový prvok v práci knižnice. In *Univerzitná knižnica v Bratislave 1980-1985 : zborník príspevkov*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1986, s. 118 - 126.
- [26] ASSKP a jeho súčasné výstupy. In *Zahraničné periodiká v informačnej praxi*. – Roč. 6, č. 1 (1987), s. 29-43.

Výskumné materiály

- [27] *Analýza knižničných fondov a čitateľských požiadaviek : experimentálny predvýskum na základe reprezentatívnej vzorky v Univerzitetnej knižnici v Bratislave : (záverečná správa z predvýskumu)*. Č. správy MK 3/1- 2/1. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1971. 94 s. (Spoluautorky Eva Kovačičová, Marta Fratričová, R. Vyhnaná).
- [28] *Zahraničné periodiká dochádzajúce do inštitúcií ČSSR : evidencia pomocou počítačovej techniky : projekt pre 1. etapu*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1970. 36 s.
- [29] *Zahraničné periodiká objednané a dochádzajúce do inštitúcií ČSSR : výskum evidencie pomocou počítačovej techniky : správa pre priebežnú oponentúru z 1. etapy výskumu spojenej s prevádzkou*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1972. 126 s. (Spoluautorky Olga Floreánová a Naďa Pissková).
- [30] *Automatizovaný systém celoštátneho súborného katalógu zahraničných periodík v ČSSR : (projekt pre 2. etapu so zameraním na tvorbu programového systému EVPER 2)*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1973. 55 s.

- [31] *Návrh na zaradenie súčasnej úlohy P-18-121-004-012 do programu štátnej informačnej politiky pre VTR na roky 1976-1980.* Bratislava : Univerzitná knižnica, 1973. 4 s.
- [32] *ASSKP – Rozpis znakov MDT pre tematické rady súpisu Zahraničné periodiká v ČSSR 1970-1972.* Bratislava : Univerzitná knižnica, 1974. 89 s.
- [33] *Automatizovaný systém celoštátneho súborného katalogu periodik : výstupné zostavy súpisu Zahraničné periodiká v ČSSR 1970 - 1972.* Bratislava : Univerzitná knižnica, 1974. 75 s.
- [34] *P18-121-002-12 Automatizovaný systém súborného katalogu periodik v ČSSR (ASSK) : správa za roky 1973-1975 pre záverečnú oponentúru ŠÚ P 18-121-002.* Bratislava : Univerzitná knižnica, 1975. 11 s.
- [35] *Súborný katalog zahraničných periodik spolu s medzinárodným systémom súborných katalogov v MS VTI. In Jednotný čs. automatizovaný systém zpracování a šíření VTEI v návaznosti na automatizované systémy řízení a zahraniční automatizované systémy VTEI : studie k úvodnímu oponentnímu řízení státního úkolu SIP 6. PLR. / Volný, J. a kol. Praha : ÚVTEI, 1975, s. 58 - 58 s 61 - 67.*
- [36] *Odborná větev 04 : Budování databanky zahraniční periodické literatury v ČSSR. In Jednotný čs. automatizovaný systém zpracování a šíření VTEI v návaznosti na automatizované systémy řízení a zahraniční automatizované systémy VTI : studie k úvodnímu oponentnímu řízení státního úkolu SIP 6. PLR. / Nešický, J. a kol. Praha : ÚVTEI, 1976, s. 41 - 43.*
- [37] *Odborná větev 04 : Budování databanky zahraniční periodické literatury v ČSSR. In Jednotný čs. automatizovaný systém zpracování a šíření VTEI v návaznosti na automatizované systémy řízení a zahraniční automatizované systémy VTI : zpráva pro průběžné oponentní řízení státního úkolu P 18-121-201. / Nešický, J. a kol. Praha : ÚVTEI, 1976, s. 26 - 28.*
- [38] *Odborná větev 04 : Budování databanky zahraniční periodické literatury v ČSSR. In Jednotný čs. automatizovaný systém zpracování a šíření VTEI v návaznosti na automatizované systémy řízení a zahraniční automatizované systémy VTI : zpráva pro průběžné oponentní řízení státního úkolu P 18-121-201. / Nešický, J. a kol. Praha : ÚVTEI, 1977, s. 47 - 50.*
- [39] *Odborná větev 04 : Budování databanky zahraniční periodické literatury v ČSSR. In Jednotný čs. automatizovaný systém zpracování a šíření VTEI v návaznosti na automatizované systémy řízení a zahraniční automatizované systémy VTI : zpráva pro průběžné oponentní řízení státního úkolu P 18-121-201.01 : zpráva pro průběžné oponentní řízení státního úkolu P 18-121-201.02/.03. / Nešický, J. a kol. Praha : ÚVTEI, 1977, s. 55 - 58.*
- [40] *OV 4 : Budování databanky zahraniční periodické literatury v ČSSR. In Jednotný čs. automatizovaný systém zpracování a šíření VTEI v návaznosti na automatizované systémy řízení a zahraniční automatizované systémy VTI : zpráva pro průběžné oponentní řízení státního úkolu P 18-121-201. / Nešický, J. a kol. Praha : ÚVTEI, 1978, s. 32 - 35.*
- [41] *P 18-121-201-02-04 Budování databanky zahraniční periodické literatury v ČSSR : správa pro kontrolný deň v dňoch 10. - 1. 11. 1979.* Bratislava : Univerzitná knižnica, 1979. 3 s.
- [42] *P 18-121-201-02-04 Budovanie databanky zahraničnej periodickej literatúry v ČSSR : správa za obdobie 1976-1980 pre záverečnú oponentúru štátnej úlohy P 18-121-201.* Bratislava : Univerzitná knižnica, 1980. 9 s.
- [43] *Katalog noviniek : vykonávací projekt pre etapu experimentálneho štádia.* Bratislava : Univerzitná knižnica, 1982. 58 s. (Spoluautor Vladimír Prokeš)

Redaktorská a editorská činnosť

- [44] *Zahraničné periodiká v ČSSR 1969*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1972. 3 zv. 2361 s. (Spoluredaktorka Oľga Floreánová).
- [45] *Zahraničné periodiká v ČSSR 1970-1972*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1979. 3 zv. 3365 s. (Spoluredaktorky Oľga Floreánová, Eva Masaryková, Anna Šáškyová).
- [46] *Zahraničné periodiká v ČSSR 1973-1975*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1982. 3 zv. 4490 s. (Redakčný kolektív pod vedením K. Kollárovej).
- [47] *Za socialistický život knižnic : zborník materiálov / Kútik, Vincent*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1979. 243 s. (Zostavila Kristína Kollárová).

Vystúpenia v rozhlase a televízii

- [48] Činnosť výpočtového strediska Univerzitnej knižnice. *Čs. rozhlas, stanica Bratislava, relácia Vysielanie pre hlavné mesto SSR Bratislavu*, 24. 11. 1982.
- [49] Výpočtové stredisko Univerzitnej knižnice a Katalóg noviniek Univerzitnej knižnice. *Čs. televízia, štúdio Bratislava, relácia Litera*, 29. 3. 1983.

O K. Kollárovej

- [50] V druhom polroku 1980 sa dožívajú ... In *Zväzový bulletin ZSKI*. – Roč. 11, č. 3 (1980), s. 45 - 46.
- [51] V októbri oslávia významné životné jubileum ... In *Osvetová práca*. – Roč. 30, č. 21 (1980), s. 45.
- [52] V druhom polroku 1985 sa dožívajú títo členovia ZSKI ... významného životného jubilea. In *Zväzový bulletin ZSKI*. – Roč. 6, č. 3 / 4 (1985), s. 67 - 68.
- [53] Kollárová Kristína, rod. Dobóová. In *Osobnosti knihovníctva na Slovensku 1945-1990 : heslár k tematickej výskumnej úlohe č. 534-31-17-05 Knihovníctvo na Slovensku 1945-1990 /* Haliena, Jan.. Martin : Matica slovenská, [1990], s. 108 - 109.
- [54] Významní pracovníci Univerzitnej knižnice : Kollárová Kristína, PhDr. In *Dejiny Univerzitnej knižnice v Bratislave 1919 - 1985 /* Ecker, Juraj. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1994, s. 199.
- [55] Predslov / Rydlo, Jozef M. In *Katalóg slovacikálnych tlačí Univerzitnej knižnice v Bratislave do roku 1918 : (provizórny súpis)*. Zv. 1. A - C / Telgársky, Jozef - Banská, Zuzana.. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1999, s. [VII] - IX.

Mgr. Kamila Fircáková

KNÍHOVNÍCKA SIEŇ SLÁVY ZA ROK 2015

Dňa 15. decembra 2015 bol do Knihovnickej siene slávy za rok 2015 uvedený za celoživotný prínos pre slovenské knihovníctvo Ing. Alojz Androvič, CSc.

Po ukončení vysokoškolského štúdia začal Ing. Alojz Androvič pracovať na Katedre kybernetiky Slovenskej technickej univerzity ako odborný pracovník a neskôr ako námestník riaditeľa a vedúci odboru výskumu Slovenskej technickej knižnice.

Do Univerzitnej knižnice v Bratislave nastúpil v januári v roku 1995 ako námestník generálneho riaditeľa a riaditeľ úseku elektronizácie a integrácie a zároveň vedúci odboru medzinárodnej spolupráce. Bol to, slovami riaditeľa úseku knižničných služieb PhDr. Dušana Lechnera „...šťastný deň pre „Univerzitku“, ale aj pre mnohých jej zamestnancov“ a zároveň znamenal naštartovanie mnohých procesov modernizácie systémov a služieb knižnice, ale aj zapojenie Univerzitnej knižnice v Bratislave do veľkého počtu medzinárodných projektov. Spomeniem napríklad projekt CASLIN (Czech & Slovak Library Information Network) v rokoch 1995 - 2000, projekt PULMAN, projekt konverzie bibliografie do digitálnej podoby a vydanie prvého CD o vzácnej zbierke Bašagičova knižnica rukopisov zapísanej v Registri UNESCO Pamäť sveta v roku 2003, projekt EÚ Culture 2000 (v rokoch 2005 – 2006) a mnohé iné.

Viac ako 20 rokov práce v oblasti kultúry potvrdzujú jeho miesto experta v oblasti informatizácie, manažmentu, správy knižničných systémov a v oblasti konverzie informačných zdrojov. Pracoval vo viacerých expertných komisiách na Slovensku aj v zahraničí ako odborný garant projektov najmä v oblasti konverzie kultúrneho dedičstva do digitálnej

podoby. Je tiež členom predsedníctva Slovenskej komisie pre UNESCO a predsedom Slovenského výboru pre program "Pamät sveta" UNESCO. Bohatá je aj jeho publikačná a prednášková činnosť a to doma aj v zahraničí. Od roku 1992 bol členom viacerých rád, výborov a komisií ako napríklad Rady vlády pre informatiku, Ústrednej knižničnej rady, národnej komisie pre normalizáciu, expertnej skupiny ELAG, vedeckej rady Filozofickej fakulty Univerzity Komenského a ďalších zoskupení. V súčasnosti pôsobí ako riaditeľ Úseku elektronizácie a integrácie a druhý štatutárny zástupca Univerzitnej knižnice v Bratislave.

Ani to však jeho profesijný záber neuzatvára – aktívne pôsobí aj v oblasti knihovníckych spolkov a združení: je podpredsedom Spolku slovenských knihovníkov a knižníc a je možné s určitou konštatovať, že svojim pôsobením vo výbore Spolku slovenských knihovníkov a knižníc výrazne prispel k neustálemu zvyšovaniu úrovne spolkovej činnosti: od roku 1995 podporoval a venoval sa ako člen organizačného výboru organizácii a propagácii medzinárodného informatického sympózia INFOS v Starej Lesnej, ale aj podujatí mladých knihovníkov ako napríklad Knižnícky barcamp. Ak by sme mali šírku jeho profesijného záberu a osobného zápalu pre knihovnícku profesiu merať a popísať slovami podrobne a do hĺbky, potrebovali by sme veľa strán papiera a veľa hodín strávených nad štúdiom stoviek strán projektov, posudkov, nápadov a návrhov. Máme však inú možnosť a výhodu – poznať pána riaditeľa Ing. Androviča osobne a byť v jeho blízkosti počas rokovaní, zasadaní, stretnutí a konferencií. Z toho pohľadu vidíme jeho osobnosť ešte v inom svetle a dovoľujem si tvrdiť celistvejšie. Nie úplne, to istotne môžu povedať len jeho najbližší, ale ako nadriadeného a kolegu, ako človeka. A vtedy vieme, že jeho profesionalita a odbornosť nezatieňuje ani ľudské vlastnosti, ktoré sú cenné, ba vzácne. Vieme o ňom, že je šťastne ženatý od roku 1972. Vychoval dve dcéry a teší sa z vnučky a vnuka. Má rád čierny humor, španielsky futbal a kvalitnú tmavú čokoládu. Zanieten sleduje vývoj v oblasti IT a s priam detskými iskričkami v očiach skúma a skúša výdobytky modernej doby. Je veľmi ústretový, priamy a najmä,

čo je v pracovnom prostredí veľmi vzácne – férový. Vždy bol a je otvorený aj nápadom iných, pre ktoré sa dokázal nadchnúť a podporiť ich, rád spolupracuje s mladými knihovníkmi, verí v silu mladosti a jej nadšenie pre nové veci a projekty.

Preto mu želáme, aby toto jeho nadšenie nikdy nevyhaslo, viera v pokrok nech ho sprevádza v ďalšom pôsobení.

Srdečne blahoželáme k udelenému oceneniu a želáme ešte veľa pracovných aj osobných úspechov!

Mgr. Henrieta Gábrišová

KNIŽNICA AKO SLUŽBA – PhDr. Dagmar Kleinová

„Neskryte máme radi naše knihovníctvo. Žijeme s ním, v ňom, pre službu iným.“ Myslím, že nič tak výstižne nevystihuje vzťah našej kolegyne Dagmar Kleinovej k svojmu povolaniu ako tieto slová z jedného z článkov PhDr. Dušana Lechnera. Zdá sa až neuveriteľné, že táto energická žena, prekypujúca aktivitou a plná chuti do života oslávila začiatkom tohto roka 65. narodeniny.

Knihovnícka dráha PhDr. Dagmar Kleinovej sa začala po absolvovaní štúdia v odbore knihovníctvo a vedecké informácie – srbochorvátčina na Katedre knihovedy a vedeckých informácií FF UK v Bratislave v roku 1974. V rokoch 1973 až 1979 pracovala ako dokumentaristka na rektoráte SVŠT v Bratislave. Prvú dlhšiu etapu knihovníckej práce predstavoval post vedúcej základného informačného strediska v Ústave štátu a práva Slovenskej akadémie vied v rokoch 1979 až 1993. Záber jej profesionál-

neho záujmu bol široký – od spracovania fondov až po využívanie progresívnych informačných technológií, ako o tom svedčia témy jej publikovaných článkov z tohto obdobia. O kvalite a úspešnosti jej práce vypovedajú aj dobré vzťahy s pracovníkmi ústavu, ktorí sa k nej radi hlásia a doteraz sa na ňu obracajú so svojimi informačnými potrebami.

Po krátkej epizóde prevádzkovo-organizačnej pracovníčky sa Dáška Kleinová do knihovníckej sféry vrátila v roku 1996, kedy nastúpila do Univerzitnej knižnice v Bratislave na oddelenie prezenčných služieb. V rokoch 1997 až 1999 využívala svoje skúsenosti vo funkcii vedúcej oddelenia metodiky Národného metodického centra UKB.

V septembri 1999 sa vrátila do svojej „srdcu najbližšej“ oblasti knižničných služieb. Až do konca roku 2012 vykonávala funkciu vedúcej odboru služieb UKB a zároveň bola poverená vedením oddelenia prezenčných služieb. Toto obdobie sa vyznačovalo veľkými turbulenciami spojenými s prudkým nástupom informačných technológií a elektronických zdrojov do oblasti knižničných služieb, ako aj s rekonštrukciou budov knižnice. Pracovníci odboru sa pod jej vedením museli vysporiadať s množstvom nových úloh. Veľkou výzvou bolo zavádzanie automatizovaného výpožičného systému, príprava pracovníkov i čitateľov na prácu s ním. Ďalšou bola účasť na realizácii interného projektu retrokonverzie aktívneho fondu knižnice do automatizovaného knižnično-informačného systému. Do tohto procesu boli zapojené oddelenia revízie fondov a absenčných služieb. Na jej popud sa postupne do retrokonverzie zapájali aj pracovníci študovní a konzultanti, ktorí popri bežnej činnosti katalogizovali dokumenty, ktoré neboli spracované v systéme Aleph. Otvoril sa multimediálny kabinet, v ktorom sa sprístupňovali tiež elektronické informačné pramene – katalógy a databázy UKB a iných knižníc prístupné prostredníctvom internetu, sieťové zdroje informácií licencované pre knižnicu a zdroje voľne prístupné na CD-ROM-och. Nemalé úsilie vyžadovalo i zabezpečenie plynulej a kvalitnej prevádzky študovní počas rekonštrukcie knižnice až do jej uzavretia v apríli 2003. Veľké organizačné schopnosti vyžadovalo i postupné premiestňovanie, balenie

a sťahovanie príručných knižníc študovní a koordinácia činností vykonávaných počas rekonštrukcie.

Obrovský nápor predstavovala príprava na otvorenie zrekonštruovanej knižnice. Organizovať prípravu priestorov pre čitateľov a pripraviť pracovníkov odboru na novú koncepciu fungovania knižnice a poskytovanie kvalitných služieb v rozšírenej ponuke, preverilo schopnosti našej jubilantky. O rozsahu a zložitosti úloh svedčí už len ich stručný výpočet: výber, spracovanie a presťahovanie knižničného fondu určeného do voľného výberu; príprava a realizácia koncepcie stavania fondu periodík; zabezpečenie sťahovania lístkových katalógov do zrekonštruovaných priestorov; príprava a realizácia komplexného výpožičného procesu v spolupráci s odborom knižničných fondov, vypracovanie pracovného postupu pohybu dokumentov sklad – absenčné, prezenčné výpožičky; zaškoľovanie do systému VIRTUA; príprava informácií o nových knižničných službách UKB a ich propagácia v tlači a na www stránke UKB v spolupráci s oddelením metodiky; príprava koncepcie sprístupňovania a realizácia sťahovania fondov elektronických, audiovizuálnych, mikrografických a zvukových dokumentov; registrácia všetkých záujemcov o zápis do knižnice s predstihom, do otvorenia knižnice,... Odbor služieb na čele so svojou vedúcou sa s úlohami popasoval úspešne. Po otvorení knižnice pokračovala v trende skvalitňovania knižničných služieb a racionalizácie pracovných postupov. Nová organizácia výpožičných služieb sa osvedčila, zvýšila sa ich kvalita a narástol aj počet používateľov.

Zmeny požiadaviek, potrieb a zvykov čitateľov vyvolali tiež potrebu zmeny charakteru konzultačných služieb. Elektronická komunikácia s čitateľmi a verejnosťou sa stala štandardou službou knižnice. V roku 2007 sa UKB zapojila do projektu celoslovenskej referenčnej služby „Spýtajte sa knižnice“, cieľom ktorej je záujemcovi, čitateľovi knižnice poskytnúť možnosť zaslať svoju otázku na jedno miesto a zaručiť mu kvalifikovanú odpoveď. Záujemcom o túto službu Dáška Kleinová s pomocou odborníkov z jednotlivých oblastí knižničnej činnosti odpovedá doteraz.

Overenie správneho trendu poskytovaných služieb a námety pre ďalšie skvalitnenie práce odboru priniesli výsledky prieskumu čitateľov v roku 2009. Vo vyhodnotení prieskumu, okrem iného, Dagmar Kleinová konštatuje: „Jednou z investícií, na ktorej by vedenie knižnice nemalo šetriť, je investícia do ľudí a ich vzdelávania. Naučiť zamestnancov v službách prekonávať stres a napätie s úsmevom, noblesou a chovať sa v kontakte s používateľom sebavedome a profesionálne.“ Takto vo vzťahu k používateľom vystupuje aj ona sama. K jej ďalším charakteristickým črtám patrí tiež posudzovať ľudí podľa toho, ako pracujú, čo vedia a dať šancu každému. Tak pristupovala k pracovníkom svojho odboru, a to jej spolu s profesionálnymi schopnosťami zaručovalo a doteraz zaručuje prirodzenú autoritu u kolegov.

Koncom roka 2012 sa rozhodla prenechať funkciu vedúcej odboru knižničných služieb ďalšej knihovníckej generácii, ale svoju milovanú prácu neopustila a zostala pracovať na oddelení prezenčných služieb. Od apríla 2013 využíva svoje profesionálne vedomosti a bohaté skúsenosti v širokej škále činností oddelenia metodiky a publikuje v početných článkoch vo viacerých knihovníckych periodikách. Jej osobnosť prináša na pracovisko to, cenu a význam čoho si niekedy ani neuvedomujeme – priateľský prístup a ústretovosť. V takej atmosfére na pracovisku je radosť pracovať. „Okrem priateľstva si na osobe Dášky Kleinovej cením a obdivujem jej mimoriadnu citlivosť voči ľuďom, pochopenie a najmä čestnosť“, vyznala sa Henrieta Gábrišová, vedúca oddelenia metodiky – pracoviska, na ktorom práve Dáška pôsobí.

Napriek tomu, že plnenie pracovných úloh vyžadovalo často viac ako jej plné pracovné nasadenie, našla si čas i na prácu v profesijných knihovníckych združeniach. Bola členkou výboru Spolku slovenských knihovníkov, kde dlhoročne aktívne pôsobila a dodnes je členkou Kontrolnej a revíznej komisie SSKK. Patrila k členom prípravného výboru občianskeho združenia Spoločnosť priateľov UKB, v súčasnosti je členkou jeho revíznej komisie a aktívne sa zúčastňuje na príprave akcií združenia.

Aj keď je výpočet aktivít našej kolegyne obdivuhodný, stále nie je úplný. Vo voľnom čase sa intenzívne venuje svojej záhrade, vypestovanou úrodou a výrobkami z nej sa rada podelí. Rada cestuje a poznáva zaujímavé miesta Slovenska i susedných krajín. Nezanedbáva ani kultúrne podujatia a svojou starostlivosťou o neter a synovcov je medzi nami povestná. Až sa zdá, že jej energia je nevyčerateľná.

Naša milá kolegyňa PhDr. Dagmar Kleinová má tiež veľký dar získavať si priateľov zo všetkých období a sfér svojich aktivít. Všetci spolu jej teda želáme, aby jej zdravie, energia a chuť do života ešte dlho slúžili v jej profesionálnom i osobnom živote.

PhDr. Dana Oravcová

JUBILANT Ing. Milan Rakús

*Bilancovať mnoho je možné
vernosť, výkon, roly rôzne
napreduješ neustále
so skromným cieľom stáť na piedestále.*

*Podujal si sa na misiu historickú
vybudovať pre Centrálny dátový archív pozíciu fantastickú.*

*Knihovník a informatik dušou i telom
spätý si so svojim cieľom
nebojácne a statočne
chrániť dedičstvo kultúrne.*

*Narodil si sa v Martine
detstvo prežil si v Dolnom Kubíne.
Spätý si s horami celý život,
čistá duša, patriot.*

*Celoživotné úsilie
Ti prináša celoslovenské uznanie.*

*Milý Milan,
k 60-tke veľa zdaru,
zdravú myseľ, pevný krok,
želajú Ti kolegovia tento rok*

kolektív CDA

Názov:	BULLETIN UNIVERZITNEJ KNIŽNICE V BRATISLAVE č. 2/2015
Vydala:	Univerzitná knižnica v Bratislave
Zodpovedný redaktor:	Mgr. Henrieta Gábrišová
Redakčná rada:	Mgr. Mária Džavíková Mgr. Henrieta Gábrišová PhDr. Dagmar Kleinová PhDr. Dana Oravcová Mgr. Zita Perleczká Mgr. Bronislava Svobodová PhDr. Marta Záhradníková
Jazykový redaktor:	Mgr. Nikola Kubaljaková
Grafická úprava:	Matej Gábriš
Rok vydania:	2015
Na obálke použitý:	Detail prvotlače zo zbierky Univerzitnej knižnice v Bratislave pod signatúrou Inc 9
Názov titulu:	Biblia bohémica
Proveniencia:	Biblia pochádza z františkánskeho kláštora v Bardejove, ako udáva aj rukopisný exlibris Coventus Bartphensis na fóliu a2. Univerzitná knižnica bibliu kúpila na aukcii v Košiciach v roku 1923
Tlač:	
ISSN:	1210-2016